

V zadevi L. M. proti Sloveniji

Evropsko sodišče za človekove pravice (peti oddelek) kot senat v sestavi:

Mark Villiger, *predsednik*,

Angelika Nußberger,

Boštjan M. Zupančič,

Ganna Yudkivska,

Vincent A. De Gaetano,

André Potocki, *sodniki*,

Aleš Pejchal, *sodniki*, in Claudia Westerdiek, *sodna tajnica oddelka*,

po razpravi, zaprti za javnost, ki je bila 20. maja 2014,

izreka to sodbo, sprejeto navedenega dne:

POSTOPEK

1. Zadeva se je začela s pritožbo (št. 32863/05) proti Republiki Sloveniji, ki jo je na podlagi 34. člena Konvencije o varstvu človekovih pravic in temeljnih svoboščin (v nadaljnjem besedilu: konvencija) pri Sodišču 6. septembra 2005 vložila slovenska državljanka L. M. (v nadaljnjem besedilu: pritožnica). Predsednik senata je ugodil prošnji pritožnice, da se njeno ime ne razkrije (tretji odstavek 47. člena Poslovnika Sodišča).

2. Pritožnico je zastopal D. Šilc, odvetnik iz Ljubljane. Slovensko vlado (v nadaljnjem besedilu: vlada) je zastopala A. Vran, državna pravobranilka.

3. Pritožnica je na podlagi 5. člena konvencije trdila, da njeno prisilno pridržanje v zaprtih oddelkih psihiatričnih bolnišnic v Idriji in Ljubljani ni bilo potrebno oziroma izpeljano v skladu z zakonom in da je bilo njeno bivanje v odprtih oddelkih teh bolnišnic proti njeni volji. Pritoževala se je, da ni bila obveščena o razlogih za svoje pridržanje in da ni imela na voljo učinkovitega pravnega sredstva v zvezi z obema obdobjema pridržanja ter nikakršne možnosti za pridobitev odškodnine zaradi nezakonitega odvzema prostosti. Ob sklicevanju na 8. člen konvencije je trdila, da so prisilno jemanje zdravil in drugi terapevtski postopki, ki jih je bila deležna, prerasli v grdo ravnanje ali pomenili vsaj poseganje v njeno telesno in duševno integriteto. Poleg tega ji ni bilo omogočeno pravno sredstvo, s katerim bi lahko izpodbijala omenjeno prisilno zdravljenje.

4. Vlada je bila o pritožbi obveščena 12. decembra 2012.

DEJSTVA

I. OKOLIŠČINE ZADEVE

5. Pritožnica je bila rojena leta 1971 in živi v Ljubljani. Že vrsto let ima psihotične motnje in je bila od leta 2000 večkrat sprejeta na zdravljenje v psihiatričnih bolnišnicah. Ta zadeva se nanaša na dve zaporedni obdobji pridržanja v teh bolnišnicah med julijem 2005 in januarjem 2006.

A. Pridrzanje pritožnice v Psihiatrični bolnišnici Idrija

6. Družinski zdravnik pritožnice je 10. julija 2005 prejel telefonski klic krajevne policije, ki ga je obvestila, da je pritožnica vdrla v prazno hišo, očitno z namero, da bi tam prenočila, in da ima policija težave pri sporazumevanju z njo. Zdravnik jo je napotil v Psihiatrično bolnišnico Idrija, ki je javna zdravstvena ustanova, in navedel, da je motila okolico in se psihotično vedla.

7. Istega dne je bila pritožnica sprejeta v zaprti oddelek Psihiatrične bolnišnice Idrija. Ob sprejemu je podpisala obrazec o strinjanju s pridržanjem in psihiatričnem zdravljenju. V pogovoru z bolnišničnim osebjem je izjavila, "da so v njej energetski in fizični ljudje, ki jih pošiljajo kamere od predsednika Busha". Psihiatri so za diagnozo postavili shizofrenijo in ugotovili pojavljanje "blodenjskih pojasnjevanj in anomalij v zaznavanju ter značilnosti depersonalizacije in derealizacije". Pritožnica se je zdravila s tabletami, in sicer z jemanjem 10 mg *moditena* trikrat dnevno, treh tablet *akinetona* trikrat dnevno, 5 mg *apaurina* trikrat dnevno in s po eno ampulo *haldola* in *akinetona* dnevno. V njeni zdravstveni dokumentaciji ni navedb o tem, da bi zavračala jemanje zdravil.

8. 11. julija 2005 je pritožnica začela spraševati, koliko časa bo morala še ostati v bolnišnici, in je psihiatrom povedala, da se bo temu uprla. Bolnišnica je o njenem pridržanju obvestila Okrajno sodišče v Idriji in navedla razloge družinskega zdravnika za njeno napotitev v bolnišnico.

9. 13. julija je Okrajno sodišče v Idriji imenovalo zagovornika I. R. P. za zastopanje pritožnice v postopku, ki ga je začelo v zvezi z njo. Narok v zvezi s pridržanjem je določilo za 15. julij. Obvestilo o naroku, naslovljeno na pritožnico, je bilo poslano v bolnišnico, vendar ni razvidno, ali ga je ta prejela ali ne.

10. Zaslišanje o pridržanju pritožnice je potekalo 15. julija. Zaslišana sta bila pritožnica in eden od psihiatrov, ki so jo zdravili. Psihiater je navedel, da je pritožnica po vsem sodeč živela v garaži in da je vlomila v hišo; ugotovljeno je bilo, da je blodila naokoli ter bila psihotična in neobvladljiva. Pritožnica je izjavila, da bi bila rajši doma, da ni razumela, zakaj je bila privedena v bolnišnico, vendar da bi o tem lahko več vedeli drugi ljudje, vključno z nekdanjim politikom. Govorila je o dogodkih, ki so se zgodili pred njenim pridržanjem, vendar pri tem ni omenila svojega vloma v hišo. Povedala je tudi, da pogrša očeta in da je takrat, ko je bila doma, jemala zdravila.

11. V naslednjih tednih je pritožnica nadaljevala zdravljenje in se glede na zdravstveno dokumentacijo še naprej strinjala s terapijo. 4. avgusta 2005 je bil *haldol* zamenjan z *leponexom*, odmerek *apaurina* se je zmanjšal na 5 mg dnevno. Na koncu je pritožnica povsem prenehala jemati *apaurin*.

12. Medtem je pritožnica 30. julija 2005 pooblastila za zastopanje prenesla na D. P., pravnico iz Ljubljane. Svoji pooblaščenki je povedala, da zdravljenje sprejema proti svoji volji in da se ga boji zavriniti iz strahu pred prisilnim dajanjem zdravil.

13. 2. avgusta 2005 je pritožničina pooblaščenka D. P. obvestila bolnišnico, da se pritožnica ne strinja z zdravljenjem, in zaprosila Psihiatrično bolnišnico Idrija, da pritožnici pojasni zdravljenje in jo obvesti o njegovih stranskih učinkih. Med

drugim je poudarila, da ima pritožnica pravico prosto izraziti svojo voljo in zavrniti zdravljenje, če tako želi.

14. 5. avgusta 2005 je pritožnica po pooblaščenki D. P. vložila ustavno pritožbo proti "materialnemu dejanju" svojega prisilnega pridržanja ter pobudo za presojo ustavnosti 49. člena Zakona o zdravstveni dejavnosti in 70. do 81. člena Zakona o nepravdnem postopku. Med drugim je navedla, da ni mogla učinkovito uveljaviti svoje pravice do sodne presoje v postopku o prisilnem pridržanju, saj v tem pogledu do takrat ni bila sprejeta nobena formalna odločitev. Zato je trdila, da bi ustavno sodišče moralo preučiti zatrjevane kršitve njenih človekovih pravic, povzročene z "materialnim dejanjem" njenega pridržanja, saj bi vsaka druga razlaga pomenila kršitev njene pravice do sodne presoje v smislu četrtega odstavka 5. člena konvencije. Poleg tega je zahtevala, da se sporna zakonodaja razveljavi s takojšnjim učinkom in da je odpuščena iz bolnišnice že med čakanjem na odločitev o svojem pridržanju.

15. 6. avgusta 2005 je D. P. ponovno pisala bolnišnici in od nje zahtevala, da preneha prisilno zdravljenje pritožnice.

16. 8. avgusta 2005 je bila pritožnica premeščena iz zaprtega v odprti oddelek Psihiatrične bolnišnice Idrija. Istega dne je Okrajno sodišče v Idriji prejelo obvestilo o pritožnični premestitvi in ustavilo postopek v zvezi z njenim pridržanjem.

17. 12. avgusta 2005 je bila pritožnica na lastno zahtevo odpuščena iz Psihiatrične bolnišnice Idrija. V zvezi s tem so njeni psihiatri ugotovili, da ni več kazala očitnih psihotičnih simptomov, vendar bi morala nadaljevati zdravljenje in tako preprečiti morebitno vrnitev v staro psihotično stanje s hudimi izbruhi. Končna diagnoza, vpisana v pritožnično zdravstveno dokumentacijo, je bila dezorganizirana (hebefrenična) shizofrenija.

18. Ustavno sodišče je 15. septembra 2005 zavrglo pritožbo pritožnice z dne 5. avgusta 2005 proti prisilnemu pridržanju v Psihiatrični bolnišnici Idrija zaradi neizčrpanja vseh razpoložljivih pravnih sredstev. Iz istega razloga (glej 19. odstavek spodaj) je zavrglo tudi ustavno pritožbo, ki jo je pritožnica vložila 21. avgusta 2005 in se je nanašala na njeno pridržanje v Psihiatrični bolnišnici Ljubljana. Ugotovilo je, da sta bili pritožbi vloženi še pred izdajo prvostopenjskih sklepov o prisilnem pridržanju. V zvezi s pritožnično vlogo za presojo določb Zakona o nepravdnem postopku je ustavno sodišče v prejšnjem sklepu (št. U-I-60/03) ponovilo svoje ugotovitve, da bi bil tridesetdnevni rok za izdajo sklepa sodišča o pridržanju lahko predolg (glej 64. odstavek spodaj). Sporne zakonodaje vsekakor ni bilo mogoče razveljaviti s takojšnjim učinkom, saj bi to v pravnem sistemu povzročilo občutno pravno praznino, zato je bila vloga zavrnjena.

B. Pridržanje pritožnice v Psihiatrični bolnišnici Ljubljana

19. 15. avgusta 2005 je policija pritožnico odpeljala v službo nujne medicinske pomoči. Oh prihodu je navajala, da so jo "posilili policija, medicinski tehniki, vsi". Urgentni zdravnik jo je napotil v Psihiatrično bolnišnico Ljubljana, javno zdravstveno ustanovo, kamor jo je odpeljal rešilni avto. V evidenci o njenem

sprejemu je zapisano, da je bil njen govor nepovezan ter da je kazala znake paranoje in megalomanskih blodenj. Pod rubriko "stopnja bolnikovega zavračanja hospitalizacije" je urgentni psihiater obkrožil navedbo, da pritožnica "sprejema hospitalizacijo zaradi danega položaja (prisotnost osebja)". Pod rubriko "potreba po uporabi prisilnih ukrepov pri bolniku, ki zavrača hospitalizacijo" je psihiater obkrožil navedbo "negativno, prisilna sredstva niso potrebna". Iz pritožnične zdravstvene dokumentacije je razvidno, da je bila v prvih dneh po sprejemu v ustanovo nemirna, gostobesedna in nesposobna slediti programu oddelčnih dejavnosti. Prva dva dneva zdravstvene obravnave je preživela na sprejemnem oddelku.

20. 17. avgusta 2005 je bila pritožnica premeščena v zaprti oddelek. Glede na zdravstveno dokumentacijo je bila še naprej gostobesedna, vendar je imela težave pri vključevanju v pomensko smiselne pogovore. Še vedno je imela preganjalne blodnje in bila prepričana, da je njen oče podkupil zdravnike in policijo, da bi jo zadržali v bolnišnici. Prepričana je bila tudi, da je CIA v garažo, v kateri je živela, namestila prisluškovalne naprave. 19. avgusta 2005 je pritožnico obiskala njena pooblaščenka D. P.

21. Pritožnica je prejela trideset kapljic *haldola* trikrat dnevno, tri tablete *akinetona* dnevno in po 2 mg *lorsilana* trikrat dnevno. *Haldol* je bil pozneje nadomeščen z 10 mg *moditena* trikrat dnevno. V tej fazi zdravljenja je pritožnica prejela *lorsilan* in 100 mg *leponexa* trikrat dnevno. Sčasoma je bila zdravljena samo še z *leponexom*. Med zdravljenjem se je pogosto pritoževala zaradi različnih telesnih bolečin in težav, zlasti zaradi bolečih mišičnih krčev in zobobola.

22. 21. avgusta 2005 je pritožnica obvestila Okrajno sodišče v Ljubljani o svojem pridržanju in vložila predlog za izdajo začasne odredbe, da se njeno zdravljenje prekine in da je odpuščena iz bolnišnice med čakanjem na dokončno odločitev v zadevi. Istega dne je vložila ustavno pritožbo proti "materialnemu dejanju" svojega pridržanja ter pobudo za presojo ustavnosti 49. člena Zakona o zdravstveni dejavnosti in 70. do 81. člena Zakona o nepravdnem postopku. Okrajno sodišče je obvestilo pritožnice o prisilnem pridržanju prejelo 22. avgusta 2005.

23. 23. avgusta 2005 je Okrajno sodišče v Ljubljani po uradni dolžnosti imenovalo zagovornika P. C. za zastopanje pritožnice v postopku o njenem prisilnem pridržanju. Istega dne je bil opravljen narok, ki je trajal petindvajset minut. Prisoten je bil tudi zastopnik pritožnice, ki po njenem mnenju ni dejavno sodeloval. Na obravnavi je pritožnico pregledala sodna izvedenka psihiatrinja iz druge zdravstvene ustanove, ki je takoj po pregledu dala mnenje, da pritožnično pripovedovanje kaže znake paranoidnega blodnega sistema, ki je po vsej verjetnosti trajal dlje časa in do katerega je imela pritožnica nekritičen odnos. Izrazila je mnenje, da pritožnica potrebuje zdravljenje v zaprtem oddelku v trajanju do enega meseca.

24. Na podlagi tega strokovnega mnenja je Okrajno sodišče v Ljubljani odredilo, da se pritožnica pridrži v zaprtem oddelku Psihiatrične bolnišnice Ljubljana do 23. septembra 2005.

25. 24. avgusta 2005 je okrajno sodišče zavrglo pritožnično vlogo za izdajo

začasne odredbe z obrazložitvijo, da osebnostnih pravic ni mogoče varovati z začasno sodno prepovedjo.

26. 27. avgusta 2005 je pritožnico obiskal njen sodno imenovani zagovornik P. C., ki je hotel, da nanj prenese pooblastilo za zastopanje. Glede na podatke iz zdravstvene dokumentacije pritožnice je bil dežurni psihiater o tem obisku obveščen in je tudi privolil, da pritožnica podpiše ustrezn dokument.

27. 2. septembra 2005 se je pritožnica pritožila zoper odredbo okrajnega sodišča v zvezi s svojim prisilnim pridržanjem in zavrženjem vloge za izdajo začasne odredbe.

28. 3. septembra 2005 se je pritožnica pogovarjala s takratnim predstojnikom bolnišnice in se pritožila, da ni nobenega razloga za njeno nadaljnje ostajanje v bolnišnici. Med drugim je izjavila, da ne razume, čemu je na zdravljenju, čeprav je potrdila, da jemlje *akineton* kot del ambulantnega zdravljenja.

29. Po trditvah vlade, ki se je sklicevala na njeno zdravstveno dokumentacijo, je bila pritožnica pozneje istega dne premeščena v odprti oddelek Psihiatrične bolnišnice Ljubljana. Pritožnica je nasprotno trdila, da je bila premestitev 4. septembra 2005. Pritožničina pooblaščenka D. P. je 6. septembra 2005 obvestila Okrajno sodišče v Ljubljani o premestitvi pritožnice v odprti oddelek.

30. Med bivanjem v odprtem oddelku je psihiater 7. septembra 2005 pritožnici dovolil dvigniti nekaj denarja, ki ga je prejela kot socialno pomoč. Poleg tega je 13. septembra dobila dovoljenje za uporabo svojih oblačil. V tem času ji je bilo dovoljeno več nekajurnih izhodov iz bolnišnice, in sicer 20., 23., 24., 27. in 28. oktobra ter 9., 11., 13. in 30. novembra 2005. Po ugotovitvah psihiatrov je bila pritožnica disciplinirana pri svojih izhodih in se je v bolnišnico vedno vračala ob za to določeni uri.

31. 9. septembra 2005 je Višje sodišče v Ljubljani ugodilo pritožnični pritožbi proti sklepmu Okrajnega sodišča v Ljubljani z dne 23. in 24. avgusta ter zadevo vrnilo sodišču prve stopnje v nov postopek. Višje sodišče je poudarilo, da obrazložitev sodišča ni vsebovala odločilnih dejstev, ki bi kazala, da je bilo pritožnici treba odvzeti prostost. V zvezi z zavrženjem pritožničinega predloga za izdajo začasne odredbe je višje sodišče zavrnilo obrazložitev nižjega sodišča, namreč da ni zakonske podlage za izdajo začasne odredbe za varovanje osebnostnih pravic pritožnice. Sodišče je tudi poudarilo, da je njena zahteva za prenehanje zdravljenja upravičevala njeno ločeno obravnavanje.

32. Istega dne je pritožnica vložila ustavno pritožbo proti sklepu Višjega sodišča v Ljubljani in pobudo za začetek postopka za presojo ustavnosti 49. člena Zakona o zdravstveni dejavnosti in 70. do 81. člena Zakona o nepravdnem postopku. Vztrajala je pri stališču, da vrnitev njene zadeve na prvostopenjsko sodišče brez odredbe o njeni odpustitvi iz bolnišnice krši njeno pravico do osebne svobode.

33. Kakor že navedeno (glej 18. odstavek zgoraj), je ustavno sodišče 15. septembra 2005 zavrnilo pritožnični ustavni pritožbi z dne 5. in 21. avgusta 2005 v zvezi z obema obdobjema njenega pridržanja.

34. 22. septembra 2005 je pritožnica vložila nadzorstveno pritožbo pri Ministrstvu za pravosodje v zvezi s postopkom pred Okrajnim sodiščem v Ljubljani. 5. oktobra

je omenjeno ministrstvo obvestilo pritožnico, da je okrajno sodišče določilo narok za 11. oktober 2005. Vabilo na zaslišanje je bilo poslano na pritožničin domači naslov.

35. 7. oktobra 2005 je pritožničin oče I. M. obvestil okrajno sodišče, da mu je bilo vročeno vabilo, naslovljeno na pritožnico, za narok 11. oktobra 2005. Sodnik se je strinjal, da se pritožničinemu očetu dovoli prisotnost na razpisanem naroku.

36. 10. oktobra 2005 je pooblaščenka pritožnice D. P. obvestila okrajno sodišče, da vabilo na narok 11. oktobra ni bilo jasno glede tega, ali je bila nanj povabljenastopnica sama ali pritožnica po svoji pooblaščenki. Poleg tega je predlagala, da naj se izda novo vabilo z navedbo razlogov za narok.

37. Naslednjega dne so bili na naroku prisotni pritožničin sodno imenovani zagovornik P. C., njen oče I. M. in njena izbrana zagovornica D. P. Slednja je predlagala, da se narok prestavi na drug datum, saj pritožnica na narok ni bila pravilno vabljenastopnica sama ali pritožnica po svoji pooblaščenki. Poleg tega je predlagala, da naj se izda novo vabilo z navedbo razlogov za narok. 37. Naslednjega dne so bili na naroku prisotni pritožničin sodno imenovani zagovornik P. C., njen oče I. M. in njena izbrana zagovornica D. P. Slednja je predlagala, da se narok prestavi na drug datum, saj pritožnica na narok ni bila pravilno vabljenastopnica sama ali pritožnica po svoji pooblaščenki. Poleg tega je predlagala, da naj se izda novo vabilo z navedbo razlogov za narok.

38. 12. oktobra 2005 je Okrajno sodišče v Ljubljani ponovno odločalo o predlogu pritožnice za začasno odredbo v zvezi s prenehanjem njenega zdravljenja in takojšnjim odpustom iz psihiatrične bolnišnice. V nasprotju z obrazložitvijo sklepa Višjega sodišča v Ljubljani z dne 9. septembra 2005 je bila zahteva ponovno zavržena, češ da za izdajo začasnastopnica sama ali pritožnica po svoji pooblaščenki. Poleg tega je predlagala, da naj se izda novo vabilo z navedbo razlogov za narok. 38. 12. oktobra 2005 je Okrajno sodišče v Ljubljani ponovno odločalo o predlogu pritožnice za začasno odredbo v zvezi s prenehanjem njenega zdravljenja in takojšnjim odpustom iz psihiatrične bolnišnice. V nasprotju z obrazložitvijo sklepa Višjega sodišča v Ljubljani z dne 9. septembra 2005 je bila zahteva ponovno zavržena, češ da za izdajo začasnastopnica sama ali pritožnica po svoji pooblaščenki. Poleg tega je predlagala, da naj se izda novo vabilo z navedbo razlogov za narok.

39. 14. oktobra 2005 je pritožnica zahtevala izločitev sodnika, ki je vodil obravnavo, med drugim zato, ker je zavrnil preložitastopnica sama ali pritožnica po svoji pooblaščenki. Poleg tega je predlagala, da naj se izda novo vabilo z navedbo razlogov za narok. 39. 14. oktobra 2005 je pritožnica zahtevala izločitev sodnika, ki je vodil obravnavo, med drugim zato, ker je zavrnil preložitastopnica sama ali pritožnica po svoji pooblaščenki. Poleg tega je predlagala, da naj se izda novo vabilo z navedbo razlogov za narok.

40. 2. novembra 2005 je Okrajno sodišče v Ljubljani spremenilo svoj sklep z dne 12. oktobra 2005 tako, da je v izrek vključilo zavrženje pritožničinastopnica sama ali pritožnica po svoji pooblaščenki. Poleg tega je predlagala, da naj se izda novo vabilo z navedbo razlogov za narok. 40. 2. novembra 2005 je Okrajno sodišče v Ljubljani spremenilo svoj sklep z dne 12. oktobra 2005 tako, da je v izrek vključilo zavrženje pritožničinastopnica sama ali pritožnica po svoji pooblaščenki. Poleg tega je predlagala, da naj se izda novo vabilo z navedbo razlogov za narok.

41. 10. novembra 2005 je Višje sodišče v Ljubljani znova ugodilo pritožničinastopnica sama ali pritožnica po svoji pooblaščenki. Poleg tega je predlagala, da naj se izda novo vabilo z navedbo razlogov za narok. 41. 10. novembra 2005 je Višje sodišče v Ljubljani znova ugodilo pritožničinastopnica sama ali pritožnica po svoji pooblaščenki. Poleg tega je predlagala, da naj se izda novo vabilo z navedbo razlogov za narok.

pogoji za nadaljevanje nepravdnega postopka. V nasprotnem primeru bi pritožnica lahko vložila zahtevo za sodno prepoved kršitve svojih osebnostnih pravic.

42. 14. novembra 2005 je pritožnica po svoji pooblaščenki D. P. vložila pritožbo proti sklepu z dne 2. novembra 2005 o zavrnitvi zahteve v zvezi s sodelovanjem svojega očeta na zaslišanju. Zagovornik po uradni dolžnosti P. C. se je odzval na pritožbo, ki jo je vložila D. P., s trditvijo, da je pritožbo treba zavrniti. 21. novembra 2005 je Višje sodišče v Ljubljani ugodilo sklepu z dne 2. novembra 2005.

43. 30. novembra 2005 je Okrajno sodišče v Ljubljani poslalo pismo Psihiatrični bolnišnici Ljubljana, v katerem prosi za informacijo o tem, kdaj je bila pritožnica premeščena v odprti oddelek.

44. 8. decembra 2005 je okrajno sodišče prejelo odgovor, da je bila pritožnica premeščena v odprti oddelek 3. septembra 2005.

45. 12. decembra 2005 je Okrajno sodišče v Ljubljani zaradi premestitve v odprti oddelek ustavilo postopek v zvezi s prisilnim pridržanjem pritožnice v psihiatrični bolnišnici.

46. Medtem je pritožnica obnovila stike s svojim očetom, ki je poskrbel, da je nekaj koncev tedna preživela na njegovem domu. Naknadno sta se dogovorila tudi, da se pritožnica po odpustitvi iz bolnišnice preseli k njemu.

47. 12. decembra 2005 sta pritožnica in njen oče obiskala Center za socialno delo Sežana, kjer je pritožnica izjavila, da želi, da njen oče postane njen skrbnik v finančnih in zdravstvenih zadevah, oče pa je izjavil, da je pritožnici pripravljen ponuditi dom ter prevzeti odgovornost za njeno zdravljenje in finančne zadeve. Sestavljen je bil zapisnik o izjavah pritožnice in njenega očeta in oba sta bila seznanjena s tem, da se ob mogočih nesporazumih v zvezi z dogovorom lahko obrneta na omenjeni center.

48. 15. decembra 2005 je ustavno sodišče zavrglo pritožnično ustavno pritožbo proti sklepu z dne 9. septembra 2005 in pobudo za presojo ustavnosti (glej 32. odstavek zgoraj) zaradi pomanjkanja pravnega interesa. Pripomnilo je, da pritožnica ni bila več pridržana v zaprtem oddelku psihiatrične bolnišnice.

49. 22. decembra 2005 je pritožnica vložila pritožbo zoper sklep z dne 12. decembra in med drugim poudarila, da njena premestitev v odprti oddelek bolnišnice ne spremeni dejstva, da je bila tam pridržana proti svoji volji. Pritožila se je tudi zaradi pomanjkanja učinkovitega pravnega sredstva. Poleg tega je poudarila, da ni bila sprejeta nobena odločitev o potrebnosti njenega pridržanja in da ni bila obveščena o razlogih kot podlagi za nadaljevanje pridržanja. Vložila je tudi zahtevo glede svojega sodno postavljenega zastopnika P. C., namreč da se ga razreši iz zadeve zaradi nedelovanja v korist njenih interesov.

50. Višje sodišče v Ljubljani je 5. januarja 2006 pritožbo pritožnice zavrglo. Rzsodilo je, da se zaradi premestitve pritožnice v odprti oddelek pravila nepravdnega postopka niso več uporabljala. Sodišče je napotilo pritožnico na pravila pravnega postopka, po katerih je bilo mogoče vložiti zahtevo za sodno prepoved kršitve osebnostnih pravic.

51. 19. januarja 2006 je bila pritožnica odpuščena iz Psihiatrične bolnišnice

Ljubljana. Diagnoza, vpisana na obrazcu ob odpustitvi iz bolnišnice, je bila paranoidna shizofrenija.

52. 23. januarja 2006 je Okrajno sodišče v Ljubljani zavrnilo vlogo pritožnice za začasno odredbo zato, ker je bil postopek za odločitev v zadevi ustavljen.

53. 14. februarja 2006 je pritožnica vložila predlog za revizijo proti sklepu z dne 5. januarja 2006. Med drugim se je sklicevala na 5. člen konvencije in trdila, da dejstvo namestitve v odprtem oddelku še ne pomeni, da je bila tam prostovoljno. Navajala je, da bi vsak njen poskus zapustitve bolnišnice med bivanjem v odprtem oddelku lahko povzročil prisilno privedbo nazaj v bolnišnico in namestitev v zaprti oddelek, saj je bila premestitev v odprti oddelek v praksi privilegij, ki so ga uživali ubogljivi pacienti. V tem pogledu je pritožnica ob sklicevanju na 49. člen Zakona o zdravstveni dejavnosti (glej 58. odstavek spodaj) poudarila, da zakonska podlaga za sprejem brez bolnikove privolitve in obravnavanje v psihiatrični bolnišnici ni določala, na kateri oddelek se bolnik namesti. Poudarila je tudi, da psihiatričnim bolnišnicam ni bilo treba obveščati pristojnih sodišč o mogočih ponovnih namestitvah pacientov v zaprti oddelek v primerih, kakršen je bil njen, potem ko je bila komaj dobro premeščena v odprti oddelek, še vedno pa je veljal sklep o pridržanju. Po njenem mnenju so določbe o prisilnem pridržanju v psihiatrični bolnišnici in s tem povezani postopek še vedno veljali ter je tako imela pravico zgolj do odločitve v zvezi s svojim prejšnjim pridržanjem.

54. 13. aprila 2006 je vrhovno sodišče zavrglo predlog pritožnice za revizijo zaradi neobstoja pritožničinega pravnega interesa, saj je bil postopek v zvezi z njenim pridržanjem končan, sama pa je bila odpuščena iz bolnišnice.

55. 6. julija 2006 je pritožnica vložila ustavno pritožbo proti sklepu vrhovnega sodišča o zavrnitvi svoje ustavne pritožbe v zvezi s sklepom višjega sodišča z dne 5. januarja 2006 in sklepom Okrajnega sodišča v Ljubljani z dne 12. decembra 2005 o prenehanju postopka v zvezi s svojim prisilnim pridržanjem v Psihiatrični bolnišnici Ljubljana. Ponovila je pritožbe, vložene med bivanjem v odprtem oddelku Psihiatrične bolnišnice Ljubljana, in pritožbe glede domnevnih kršitev procesnih pravil iz postopka o pridržanju. Poleg tega je poudarila, da je bila ob upoštevanju pomembnosti svoje ustavno zagotovljene pravice do osebne svobode upravičena do pridobitve meritorne odločitve glede svojih pritožb.

56. 27. februarja 2008 je ustavno sodišče kot neutemeljeno zavrnilo njeno ustavno pritožbo proti sklepu vrhovnega sodišča in zavrglo njeno pritožbo proti sklepu višjega sodišča, češ da je bila vložena prepozno. Sodišče je poudarilo, da vložitev nesprejemljivega predloga za revizijo ni ukinila roka za vložitev ustavne pritožbe.

II. UPOŠTEVANI DOMAČA ZAKONODAJA IN PRAKSA

A. Pomembne zakonske določbe

1. *Zakon o zdravstveni dejavnosti (v veljavi tedaj)*

57. Glede bolnikovih pravic po domačem pravu ustrezni določbi Zakona o zdravstveni dejavnosti predpisujeta:

47. člen

"Vsakdo ima pod enakimi pogoji in v skladu z zakonom pravico:

- do proste izbire zdravnika in zdravstvenega zavoda;
- do posvetovanja z ustreznimi specialisti, ki si jih sam izbere, oziroma da zahteva konziliarni pregled;
- izvedeti za diagnozo svoje bolezni in za obseg, način, kakovost ter predvideno trajanje zdravljenja;
- dati soglasje za kakršen koli medicinski poseg in da je predhodno obveščen o vseh možnih metodah diagnosticiranja in zdravljenja ter njihovih posledicah in učinkih;
- odkloniti predlagane medicinske posege;
- do vpogleda v zdravstveno dokumentacijo, ki se nanaša na njegovo zdravstveno stanje, razen če zdravnik oceni, da bi to škodljivo vplivalo na bolnikovo zdravstveno stanje;
- ...
- do povračila škode zaradi neustreznega zdravljenja.
- ..."

48. člen

"Brez predhodnega soglasja bolnika se nujni medicinski poseg lahko opravi le, če bolnik zaradi svojega zdravstvenega stanja o tem ne more odločati."

58. V skladu z Zakonom o zdravstveni dejavnosti lahko klinike, klinični inštituti in nekatere druge specialistične ustanove, med katerimi so psihiatrične bolnišnice, delujejo samo kot javne zdravstvene ustanove. Glede zdravljenja bolnikov z duševnimi boleznimi in motnjami ustrezna določba predpisuje:

49. člen

"Bolnika, ki zaradi duševne bolezni ogroža svoje življenje ali življenje drugih ljudi ali povzroča veliko škodo sebi ali drugim, je mogoče napotiti in sprejeti na zdravljenje v psihiatrično bolnišnico tudi brez njegove privolitve.

O sprejemu bolnika iz prejšnjega odstavka v psihiatrično bolnišnico mora pooblaščen oseba bolnišnice najkasneje v 48 urah po sprejemu obvestiti pristojno sodišče.

Zdravnik, ki bolnika iz prvega odstavka tega člena pošilja v psihiatrično bolnišnico, sme zahtevati pomoč pristojnih organov za notranje zadeve, če ugotovi, da je zaradi bolnikovega ravnanja neposredno ogrožena varnost ljudi."

2. Zakon o nepravdnem postopku (v veljavi tedaj)

59. Ustrezne določbe tega zakona, ki urejajo postopek v zvezi s pridržanjem ljudi v psihiatričnih bolnišnicah, predpisujejo:

5. člen

"...

Sodišče mora po uradni dolžnosti ukreniti vse, da se zavarujejo pravice in pravni interesi mladoletnikov in oseb, ki zaradi duševne bolezni ali drugih okoliščin niso sposobne, da bi same skrbele za svoje pravice in interese."

70. člen

"V postopku o pridržanju oseb v psihiatričnih zdravstvenih organizacijah ali v drugih organizacijah ali oddelkih organizacij, ki so namenjeni psihiatričnim bolnikom (v nadaljnjem besedilu: zdravstvena organizacija), odloča sodišče o pridržanju osebe v zdravstveni organizaciji v zaprtem oddelku, če je zaradi narave duševne bolezni ali duševnega stanja osebe nujno potrebno, da se ji omeji svoboda gibanja ali preprečijo stiki z zunanjim svetom, ker ogroža svoje življenje ali življenje drugih ljudi ali povzroča hudo škodo sebi ali drugim."

71. člen

"Če pridrži zdravstvena organizacija osebo na zdravljenju v zaprtem oddelku brez njene privolitve ali brez odločbe sodišča, je dolžna pooblaščenca oseba te organizacije brez odlašanja, najpozneje pa v osemindesetih urah, o tem obvestiti temeljno sodišče, na območju katerega je.

Obvestilo o pridržanju mora obsegati podatke o pridržani osebi, o njenem zdravstvenem stanju in o tem, kdo jo je pripeljal v zdravstveno organizacijo.

Šteje se, da je oseba brez privolitve pridržana v zdravstveni organizaciji, če iz njenega vedenja, strokovnih spoznanj o njenem duševnem stanju in drugih okoliščin izhaja, da zmore izraziti svojo voljo in se dejansko ne želi zdraviti v zdravstveni organizaciji, ali če iz strokovnih spoznanj o duševnem stanju pridržane osebe izhaja, da ne more izraziti svoje volje, ali če gre za pridržanje mladoletnika ali osebe, ki ji je odvzeta poslovna sposobnost."

74. člen

"V postopku o pridržanju sodišče brez odlašanja, najpozneje pa v treh dneh po prejemu obvestila o pridržanju, obišče pridržano osebo v zdravstveni organizaciji in jo zasliši, razen če bi zaslišanje škodilo njenemu zdravljenju ali če glede na njeno zdravstveno stanje to ni možno."

75. člen

"V postopku o pridržanju sodišče zasliši zdravnike, ki pridržano osebo zdravijo, kakor tudi druge osebe, ki lahko dajo podatke o duševnem stanju pridržane osebe.

Sodišče odredi, da pridržano osebo pregleda zdravnik specialist psihiater iz druge zdravstvene organizacije."

76. člen

"Sodišče na podlagi izvedenih dokazov odloči, ali se pridržana oseba še nadalje pridrži v zdravstveni organizaciji ali se odpusti.

Kadar odloči sodišče, da se oseba pridrži v zdravstveni organizaciji, določi čas pridržanja, ki ne sme biti daljši kot eno leto. Odločbo iz prvega odstavka tega člena izda sodišče brez odlašanja, najpozneje pa v tridesetih dneh po prejemu obvestila iz prvega odstavka 71. člena tega zakona.

Zdravstvena organizacija lahko tudi pred potekom roka, določenega v sklepu o pridržanju, premesti pridržano osebo iz zaprtega oddelka v odprti oddelek ali jo odpusti iz zdravstvene organizacije, če ugotovi, da so prenehali vzroki za pridržanje. V tem primeru zdravstvena organizacija do poteka roka, določenega v sklepu o pridržanju, ni dolžna obveščati sodišča o vrnitvi pridržane osebe v zaprti oddelek."

77. člen

"Sklep o pridržanju vroči sodišče pridržani osebi, njenemu zastopniku oziroma skrbniku, pristojnemu organu občinske skupnosti socialnega skrbstva in zdravstveni organizaciji.

Zoper sklep o pridržanju se lahko pritoži pridržana oseba, njen zakoniti zastopnik ali skrbnik, pristojni organ občinske skupnosti socialnega skrbstva, zakonec oziroma oseba, s katero pridržana oseba živi v dalj časa trajajoči življenjski skupnosti, sorodnik v ravni črti in v stranski črti do drugega kolena ter zdravstvena organizacija.

Pritožbo je treba vložiti v treh dneh.

Pritožba ne zadrži izvršitve sklepa.

O pritožbi odloči sodišče druge stopnje v treh dneh.

Zoper odločbo sodišča druge stopnje je dovoljena revizija."

3. Civilnopravna sredstva v primerih kršenja osebnostnih pravic

60. V skladu s 134. členom Obligacijskega zakonika ima vsakdo pravico zahtevati prenehanje ali preprečitev kršitve svojih osebnostnih pravic ali odpravo posledic kršitve. Taka zahteva se lahko predloži pristojnemu sodišču civilnega prava in

mogoča je tudi vložitev zahteve za prenehanje spornega dejanja odgovorne stranke v zvezi s kršitvijo ali nadaljevanjem kršitve. Stranki, ki ne upošteva prepovedi izvajanja dejanja, sodišče lahko naloži plačilo odškodnine v korist prizadete stranke.

61. 148. člen Obligacijskega zakonika ureja odgovornost pravnih oseb za škodo, ki jo povzroči eden od njenih organov, kar velja tudi za določitev odškodninske odgovornosti države za povzročeno škodo. Ta določa, da pravna oseba odgovarja za škodo, ki jo njen organ povzroči tretji osebi pri opravljanju ali v zvezi z opravljanjem svojih funkcij.

62. V skladu s 179. členom Obligacijskega zakonika, ki določa zakonsko podlago za dodelitev odškodnine za nepremoženjsko škodo, se odškodnina med drugim izplača za pretrpljene telesne bolečine, za pretrpljene duševne bolečine zaradi zmanjšanja življenjske aktivnosti ali za kršitve osebnostnih pravic, če okoliščine primera, zlasti pa stopnja povzročenih bolečin in strahu ter njihovo trajanje to opravičujejo.

B. Upoštevana domača zakonodaja

1. Sklep ustavnega sodišča o ustavnosti postopka o pridržanju oseb v psihiatričnih bolnišnicah

63. Ustavno sodišče je s sklepom št. U-I-60/03 z dne 4. decembra 2003 preučilo določbe Zakona o nepravdnem postopku v zvezi s postopkom prisilnega pridržanja in ugotovilo, da so neskladne z ustavo zaradi pomanjkanja varstva, ki ga namenjajo prisilno pridržanim osebam. Sodišče je poudarilo, da prisilno pridržanje pomeni ukrep, ki naj se uporablja samo v primerih, ko nevarnosti za bolnikovo življenje ali življenje drugih ali nevarnosti samopoškodovanja ali poškodovanja drugih ni mogoče preprečiti z drugimi sredstvi, kot je ukrep sprejema v zaprti oddelek. Sodišče je tudi poudarilo, da je vprašanje o potrebnosti omejitve bolnikove svobode gibanja in preprečitve stikov z zunanjim svetom stvar sodne presoje, ki jo opravijo pristojna sodišča.

64. Poleg tega je ustavno sodišče presodilo, da imajo prisilno pridržani bolniki pravico do učinkovitega sodnega nadzora glede vprašanja zakonitosti svojega pridržanja. V tem oziru je menilo, da je tridesetdnevno obdobje za izdajo odredbe o pridržanju lahko tudi predolgo, zlasti če se izkaže, da je bilo pridržanje nezakonito. V skladu s tem je odločilo, da je treba postaviti krajše roke. Poleg tega mora obvestilo bolnišnice o pridržanju vsebovati razloge, ki po mnenju njenega osebja zahtevajo ukrep prisilnega pridržanja, saj sodišča samo na podlagi takega obvestila lahko opravijo presojo o tem, ali je bil posebni ukrep v okoliščinah posameznega primera potreben.

65. Na koncu je ustavno sodišče, priznavajoč, da je ukrep prisilnega pridržanja neločljivo povezan z zdravljenjem, ki je izhajalo iz namena in narave ukrepa, izrazilo mnenje, da to ne pomeni neomejenega pooblastila za izvajanje katere koli

vrste zdravstvene obravnave brez zunanjega nadzora. Zato je zakonodajalcu naložilo dolžnost, da po eni strani določi ukrepe za medicinsko obravnavanje, ki je izhajalo iz namena samega pridržanja in je bilo z njim smiselno povezano, in da po drugi strani določi ukrepe, ki so presegali potrebni obseg zdravljenja in za katere je potrebna izrecna bolnikova privolitev.

66. Da bi se popravila najnujnejša neskladja v postopku o prisilnem pridržanju, je ustavno sodišče naložilo uveljavitev dveh začasnih ukrepov, ki naj se uporabljata vse do poprave ugotovljenega neustavnega stanja:

- ob začetku postopka je treba imenovati pooblaščenega zagovornika prisilno pridržane osebe;
- obvestilo o pridržanju, ki ga mora pooblaščen zdravstvena ustanova predložiti sodišču, mora vsebovati vzroke, ki utemeljujejo nujnost pridržanja."

Ugotovljena neskladja naj bi bila predvidoma odpravljena v šestih mesecih po objavi odločbe v Uradnem listu (24. december 2003). Kljub vsemu se je postopek o prisilnem pridržanju v celoti (razen zgoraj omenjenih začasnih ukrepov) uporabljal do 2009, ko je začel veljati Zakon o duševnem zdravju, ki je upošteval odločbo ustavnega sodišča. Zakon je vzpostavil celovit zakonski okvir varovanja duševnega zdravja, vključno s podrobnim postopkom za pridržanje oseb v zaprtih oddelkih psihiatričnih bolnišnic.

2. Odločitve domačih sodišč glede odgovornosti, ki izhaja iz prisilnega pridržanja v psihiatričnih bolnišnicah

67. S sodbo št. II Cp 1702/2009 z dne 14. oktobra 2009 je Višje sodišče v Ljubljani potrdilo sodbo sodišča prve stopnje, ki je pritožniku prisodilo 3.000 EUR odškodnine, ker je v letu 2004 enaintrideset dni preživel v psihiatrični bolnišnici brez zakonite sodne odločbe. Sporni sklep o pridržanju je bil razveljavljen po pritožbi zaradi procesnih nepravilnosti, kar je po mnenju pravnih sodišč celoten ukrep prisilnega pridržanja spremenilo v nezakonitega. Čeprav je bila pritožba vložena tudi proti psihiatrični bolnišnici zaradi njenega zapoznelega in nepopolnega obvestila o pridržanju pristojnemu sodišču, ni bilo ugotovljene nobene vzročne povezave med temi nepravilnostmi in duševnim trpljenjem, ki ga je pritožnik prestopal zaradi odvzema osebne prostosti. Višje sodišče je v tem pogledu poudarilo, da je odločitev o prisilnem pridržanju sprejelo sodišče in da je temu primerno škodo pritožniku povzročilo nezakonito ravnanje sodišča.

68. V drugem primeru št. II Cp 739/2012 z dne 16. maja 2012 je Višje sodišče v Ljubljani odločalo o pritožbi proti dodelitvi odškodnine pritožnici, ki je bila pridržana v zaprtem oddelku psihiatrične bolnišnice od 19. decembra 2002 do 3. januarja 2003. V prejšnjem postopku o prisilnem pridržanju je pristojno sodišče po pregledu pritožnice odredilo, da jo je treba odpustiti iz bolnišnice, ker ni bil dokazan nobeden od potrebnih zakonskih pogojev za njeno pridržanje. 30. decembra 2002 je bila pritožnica premeščena v odprti oddelek bolnišnice.

Neuspešno je zahtevala, da se ji vrnejo oblačila, in nato v pižami poskušala zapustiti bolnišnico. Bolnišnično osebje ji je preprečilo odhod in jo vrnilo v zaprti oddelek brez poprejšnjega zdravniškega pregleda. Nato je bila 3. januarja 2003 odpuščena iz bolnišnice.

V pravnem postopku je Višje sodišče v Ljubljani pritožnici znižalo znesek odškodnine na 1.000 EUR ob stališču, da njen sprejem v bolnišnico na podlagi presoje svetovalnih psihiatrov ni bil nezakonit. Zato je čas nezakonitega odvzema prostosti obsegal samo obdobje od 30. decembra 2002 do 3. januarja 2003.

69. V sodbi št. II Cp 1053/2011 z dne 31. avgusta 2011 je višje Sodišče v Ljubljani zavrglo pritožbo pritožnika zoper sodbo, s katero je sodišče zavrglo njegov zahtevek za odškodnino, vložen proti psihiatrični bolnišnici, v kateri je bil pridržan na podlagi mnenja imenovanega strokovnega izvedenca, namreč da je bilo zaradi simptomov, ki jih je kazal pri sprejemu, pridržanje potrebno in da je bolnišnično osebje pravilno ocenilo obstoj zakonskih pogojev za pridržanje v skladu s standardi zdravniškega poklica.

70. 22. februarja 2010 je Okrožno sodišče v Kranju izdalo vmesno sodbo št. I P 509/2004, v kateri je odločalo o utemeljenosti zahtev pritožnice v zvezi z njenim pridržanjem v psihiatrični bolnišnici leta 2000. Ugotovljeno je bilo, da je bilo pridržanje nezakonito zaradi številnih procesnih nepravilnosti.

Okrožno sodišče v Kranju je v pravnem postopku med drugim preučilo trajanje prisilnega pridržanja in ugotovilo, da je pritožnično bivanje v odprtem oddelku bolnišnice pomenilo odvzem prostosti, saj so bile okoliščine, v katerih je bila tam pridržana, primerljive z okoliščinami v zaprtem oddelku. Pritožnica se je zavedala, da bi bila zaradi neprimerne vedenja lahko vrnjena v zaprti oddelek, saj je bila v odprti oddelek premeščena na "poskusni podlagi"; poleg tega je še vedno veljala odredba o njenem pridržanju, kar je pomenilo, da bolnišnici ni bilo treba obveščati sodišča o njeni mogoči vrnitvi v zaprti oddelek. Konec koncev je bila uveljavljena praksa, da so bili bolniki iz odprtega oddelka, ki so imeli dovoljenje za zapustitev bolnišnice, a se niso vrnilo pravočasno, vrnjeni v zaprti oddelek; pritožnica je bila priča dogodku, ko je bil neki drug bolnik premiščen nazaj v zaprti oddelek in so mu bila nasilno vbrizgana zdravila. Utemeljenost pritožnične zahteve glede drugega obdobja njenega prisilnega pridržanja je potrdilo Višje sodišče v Ljubljani (sodba št. II Cp 1964/2011) in vrhovno sodišče (sodba št. II Ips 110/2012). Znesek odškodnine še ni določen.

C. Poročila varuha človekovih pravic o psihiatričnem pridržanju

1. Letno poročilo varuha človekovih pravic za leto 1995

71. V tem poročilu je varuh človekovih pravic opisal številne nepravilnosti v slovenskih predpisih o urejanju prisilnega psihiatričnega pridržanja, ki so veljali takrat (in so veljali še med pritožničnim pridržanjem), ter poudaril, da je to področje medicine, ki posega v najintimnejša območja zasebnega življenja

posameznika, urejeno nezadostno ter ne omogoča nepristranskega in neodvisnega zunanjega nadzora nad ukrepom pridržanja. Varuh je ugotovil, da se sodni nadzor izvaja samo nad prisilnim pridržanjem in da celo ta vrsta hospitalizacije ni dovolj zakonsko urejena. Poleg tega je izvajanje sodnega nadzora porodilo dvome o njegovi učinkovitosti; varuh človekovih pravic je ugotovil, da so sodišča v vseh zadevah glede pridržanja, ki jih je preučil, odločala v skladu z zdravniškimi mnenji in so tako zgolj potrjevala odločitve bolnišnic ali zdravnikov. Po njegovem mnenju je sodni nadzor varoval zdravniško osebje, namesto da bi varoval pridržane osebe.

2. Posebno poročilo varuha človekovih pravic o obravnavanju oseb z duševnimi motnjami iz 1999

72. Varuh je pripomnil, da zakon, ki določa pogoje za pridržanje (zlasti Zakon o zdravstveni dejavnosti), med drugim ne vsebuje zahteve, da se prisilno pridržanje uporabi samo takrat, ko je to nujno potrebno, in da je zato nesorazmeren. V zvezi s tem je opozoril, da so sodne odredbe za pridržanje večinoma obrazložene nezadostno in brez ustrezne utemeljitve razlogov za prisilno pridržanje. Zaradi neugotavljanja odločilnih dejstev, ki narekujejo potrebo po prisilnem pridržanju, so bili sklepi sodišč težavni za presojo in bolnikom niso omogočali pravice do poštenega sojenja.

73. Veljavna zakonodaja ni urejala začetne faze postopka o prisilnem pridržanju, saj je zdravnike pooblašala samo za napotitev bolnika v psihiatrično bolnišnico, po potrebi tudi s policijsko pomočjo; poleg tega ni vsebovala drugih določb v zvezi z napotitvijo in sprejemom oseb v zdravstvene ustanove, na primer seznama ljudi, ki so upravičeni zahtevati prisilno pridržanje posameznika, navodil o ravnanju ob bolnikovem upiranju pridržanju, pooblastilih policije v tem pogledu in tako naprej. Varuh človekovih pravic je tudi opozoril, da je edini postopek, urejen z zakonom, tako imenovani "hitri postopek", pri katerem se oseba proti svoji volji naprej pridržuje v bolnišnici na podlagi odločitve, ki jo sprejmejo psihiatri, in sodišča za tem začnejo nepravdni postopek v zvezi s pridržanjem. Zakon pri tem ni predvidel "rednega" postopka, ki obravnavanim posameznikom omogoča ostati na prostosti med čakanjem na odločitev o potrebi njihovega pridržanja.

74. Varuh je še opozoril, da je pravni položaj bolnikov, pridržanih proti svoji volji, popolnoma neurejen in da njihove pravice, na primer glede obiskov in dopisovanja, v zakonu niso določene.

75. Ob koncu je varuh poudaril, da slovenska zakonodaja ne ureja zdravljenja psihiatričnih bolnikov proti njihovi volji. Čeprav je zdravljenje pri sprejemu v psihiatrično bolnišnico implicitno, je znatno omejevalo pravice do prostovoljnega zdravljenja in bi kot tako moralo biti urejeno. Varuh človekovih pravic je poudaril, da bolniki, hospitalizirani proti svoji volji, niso bili avtomatično nesposobni izraziti svojih želja v zvezi z zdravljenjem ali vsaj sodelovati pri sprejemanju odločitve. V tem pogledu je tudi pripomnil, da se je zdravljenje proti volji bolnika dogajalo v odprtih oddelkih psihiatričnih bolnišnic in je bilo zatorej zunaj vsakega sodnega nadzora.

3. Letna poročila varuha človekovih pravic za leta 1999, 2000, 2004, 2006 in 2007

76. Varuh je v več poročilih ugotavljal, da postopek o prisilnem pridržanju pogosto ni bil primerno izpeljan, saj psihiatrične bolnišnice niso obveščale sodišč o posameznih primerih, ali so to naredile samo na vztrajanje bolnikov ali pa zunaj zakonsko določenega roka osemindesetih ur po sprejemu v ustanovo. Pristojna sodišča na drugi strani niso opravljala obiskov pridržanih oseb, jih izpraševala in pri neodvisnih strokovnjakih ali drugih ustreznih ljudeh, kot so člani družine, pridobivala informacij o njihovem duševnem stanju. Poleg tega niso vročala odločitev o začetku postopka o pridržanju, o pridržanju in o prenehanju postopka ter so tako kršila pravico oseb do pritožbe.

77. V letnem poročilu za leto 2000 se je varuh človekovih pravic posvetil vprašanju prisilnega pridržanja v odprtih oddelkih psihiatričnih bolnišnic. Ugotovljeno je bilo, da so bili na teh oddelkih tudi bolniki, pridržani proti svoji volji, kar pomeni, da so bili prisilno pridržani ali vsaj brez pravno priznane privolitve, vendar pristojna sodišča o teh primerih niso prejemale poročil, saj pod sodni nadzor spada samo pridržanje v zaprtih oddelkih (glej 71. člen Zakona o nepravdnem postopku, 59. odstavek zgoraj). Varuh je pripomnil, da je med obiskom v Psihiatrični bolnišnici Idrija njen direktor pojasnil, da so bili v odprti oddelek sprejeti samo bolniki, ki so bili deležni zaupanja, da ne bodo pobegnili, čeprav so bili v bolnišnici proti svoji volji. V tem oziru je varuh človekovih pravic poudaril, da je bil položaj bolnikov, ki so bili nameščeni v odprtih oddelkih, vendar niso bili svobodni glede odločitve, ali naj zapustijo bolnišnico, kadar to želijo, ali zavrnejo zdravljenje – najmanj kar je lahko – zelo podoben prisilnemu pridržanju v zaprtem oddelku in da bi zaradi tega ta vrsta hospitalizacije morala biti urejena z enakimi zakonskimi predpisi, kot je pridržanje v zaprtih oddelkih.

PRAVO

I. UGOVOR VLADE O NEIZČRPNJU NOTRANJEPRAVNIH SREDSTEV

A. Navedbe strank

78. V zvezi s pritožbami pritožnice po 5. in 8. členu konvencije (glej 3. odstavek zgoraj) je vlada ugovarjala, da pritožnica ni izčrpala vseh domačih pravnih sredstev. Najprej je glede njenega pridržanja v Psihiatrični bolnišnici Idrija in zaprtem oddelku Psihiatrične bolnišnice Ljubljana poudarila, da je bila pritožnica od tam odpuščena, še preden je vložila pritožbo na Sodišče. Zato je vlada zagovarjala stališče, da bi pritožnica, ker so vse zatrjevane kršitve konvencije, ki izhajajo iz prisilnega pridržanja in medicinskega obravnavanja, z njeno

odpustitvijo prenehale, lahko zgolj zahtevala odškodnino zaradi kršitve svojih osebnostnih pravic. Po mnenju vlade bi morala pritožnica v ta namen vložiti odškodninsko tožbo proti državi zaradi nepremoženjske škode, ki so jo povzročili državni organi v skladu s 179. členom Obligacijskega zakonika. Po trditvah vlade je vsako nezakonito ravnanje organov lahko kršitev osebnostnih pravic posameznika. V podporo tem trditvam je navedla nekaj odločitev domačih sodišč, ki dokazujejo, da je bila država na domačih sodiščih spoznana kot odgovorna za škodo, ki so jo povzročili njeni uslužbenci pri opravljanju svojih nalog med zaposlitvijo. Poleg tega se je vlada posebej v zvezi s kršitvami osebnosti svobode, ki izhajajo iz psihiatričnega pridržanja in medicinskega obravnavanja, sklicevala na štiri domače sodne odločbe, navedene v 67.–70. odstavku zgoraj, kar po njenem dokazuje, da domača sodišča redno prisojajo odškodnino posameznikom v položajih, primerljivih s položajem pritožnice.

79. Drugič, v zvezi s pritožničnim bivanjem v odprtem oddelku Psihiatrične bolnišnice Ljubljana se je vlada sklicevala na 134. člen Obligacijskega zakonika (glej 60. odstavek zgoraj) in trdila, da bi pritožnica lahko zahtevala prenehanje zatrtjevanih kršitev svoje osebnosti svobode in zasebnega življenja ter dosegla sodno prepoved v skladu z Zakonom o izvršbi in zavarovanju, ki je določal, da se taka odredba lahko izda pred uvedbo pravnega postopka ali med njim. Vlada je poudarila, da je Višje sodišče v Ljubljani pritožnico o taki možnosti obvestilo ob dveh priložnostih (glej 41. in 50. odstavek zgoraj). Dodala je, da v zvezi s tem pravnim sredstvom sama ne more predstaviti ustrezne sodne prakse, vendar je bila prepričana, da dejstvo, da pritožnica ni ukrepala v skladu z napotilom višjega sodišča, ne bi smelo iti v škodo države.

80. Pritožnica je izpodbijala argumente vlade in pripomnila, da civilna tožba za povrnitev škode ni bila ustrezno pravno sredstvo za preprečitev zatrtjevanih kršitev v tej zadevi, saj ni mogla pridobiti ugotovitve o kršitvi svojih pravic po konvenciji in bi bilo celotno dokazno breme naprteno prav njej. Tako bi morala zaradi pridobitve odškodnine dokazati vse štiri elemente odgovornosti države, namreč nezakonitost svojega pridržanja, obstoj škode, vzročno povezavo in malomarnost ali napako države. Pritožnica je še navedla, da država v času do zastaranja njenega zahtevka ni prisodila ali izplačala nobene odškodnine v zvezi s prisilnim pridržanjem v nobeni drugi zadevi. Zato je trdila, da civilna tožba za povrnitev škode takrat ne bi bila učinkovito pravno sredstvo. Poleg tega so bili zneski odškodnin, izplačani v domačih zadevah, na katere se sklicuje vlada, nerazumno nizki in tudi pravdni postopki so trajali nerazumno dolgo.

81. Glede zahteve za prenehanje kršitve osebnosti pravic in možnosti pridobitve začasne odredbe v ta namen je pritožnica najprej poudarila, da vlada ni predložila niti ene domače odločbe, po kateri bi bilo tako prenehanje odrejeno v zvezi s prisilnim pridržanjem v odprtem psihiatričnem oddelku ali z njim povezanim zdravljenjem. Drugič, pritožnica je trdila, da ker je tako pravno sredstvo civilne narave in ustrezno podrejeno splošnim pravilom pravnega postopka, ki ne določa rokov za vodenje procesnih dejanj, to ne izpolnjuje zahteve, da se sodna presoja zakonitosti prisilnega pridržanja izpelje nemudoma. V takem postopku pritožnica

tudi ne bi imela koristi od sodno imenovanega zagovornika.

82. In končno, glede možnosti pridobitve sodne prepovedi v skladu z Zakonom o izvršbi in zavarovanju je pritožnica poudarila, da vlada ponovno ni predstavila nobenega primera sodne prakse, ki bi dokazoval, da se pravna sredstva v skladu s tem zakonom lahko uspešno uporabljajo v zadevah, ki se nanašajo na prisilno pridržanje in prisilno zdravljenje oseb. Poudarila je tudi svojo neuspešnost pri zahtevi za začasno odredbo, da se odpusti iz bolnišnice in da se preneha njeno zdravljenje (glej 25. in 38. odstavek zgoraj).

B. Presoja Sodišča

83. Splošna načela glede izčrpanja domačih pravnih sredstev so navedena v zadevi *Sejdović proti Italiji* ([VS], št. 56581/00, 43.–46. odstavek, ESČP 2006-II). Sodišče bo uporabilo ta načela pri različnih pravnih poteh, ki jih navaja vlada.

84. V zvezi s trditvijo vlade, da pritožnica ni vložila civilne tožbe za povrnitev škode proti državi zaradi svojega prisilnega pridržanja v Psihiatrični bolnišnici Idrija in zaprtem oddelku Psihiatrične bolnišnice Ljubljana, Sodišče ponovno poudarja, da v zvezi z zakonitostjo odvzema prostosti odškodninska tožba proti državi ni pravno sredstvo, ki ga je treba uporabiti, ker sta pravica do neodvzema prostosti osebe "razen v skladu s postopkom, ki je predpisan z zakonom" in pravica do povrnitve odškodnine zaradi odvzema prostosti, ki ni skladen s 5. členom, dve ločeni pravici (glej *med drugim Khadisov in Tsechoyev proti Rusiji*, št. 21519/02, 151. odstavek, 5. februar 2009; *Schwabe in M. G. proti Nemčiji*, št. 8080/08 in 8577/08, 49. odstavek, ESČP 2011 (izvlečki); in *Raudevs proti Latviji*, št. 24086/03, 62. odstavek, 17. december 2013). Prvi odstavek 5. člena konvencije pokriva prvo in peti odstavek 5. člena drugo pravico. Isto velja za razmerje med pravico do takojšnje obveščeniosti o razlogih za odvzem prostosti po drugem odstavku 5. člena in pravico do odškodnine. Poleg tega civilna tožba za povrnitev odškodnine kot pravno sredstvo popolnoma odškodninske narave ne bi mogla zagotoviti pritožničine izpustitve, če je bilo njeno pridržanje nezakonito, kakor to zahteva četrti odstavek 5. člena (glej *Weeks proti Združenemu kraljestvu*, 2. februar 1987, 61. odstavek, serija A, št. 114, ter, nedavno, *Aden Ahmed proti Malti*, št. 55352/12, 114. odstavek, 23. julij 2013, in tam navedene sklice). Iz istega razloga tudi ne bi bilo mogoče doseči prenehanje zdravljenja pritožnice. V skladu z navedenim Sodišče meni, da civilna tožba za povrnitev škode nima vpliva na vprašanje izčrpanja notranjepravnih sredstev glede na pritožničine pritožbe po prvem odstavku do četrtega odstavka 5. člena in po 8. členu.

85. Vlada je poleg tega trdila, da bi pritožnica med bivanjem v odprtem oddelku Psihiatrične bolnišnice Ljubljana morala zahtevati prenehanje kršitve osebnostnih pravic po 134. členu Obligacijskega zakonika in sodno prepoved v skladu z Zakonom o izvršbi in zavarovanju. Sodišče je že zavrglo podoben ugovor vlade v zvezi z razmerami v zaporu z mnenjem, da odsotnost vsake sodne prakse kaže na pravno negotovost zahtev za prenehanje kršitve osebnostnih pravic v praksi (glej *Štrucl in drugi proti Sloveniji*, št. 5903/10, 6003/10 in 6544/10, 126.–127. odstavek, 20. oktober 2011, in *Mandić in Jović proti Sloveniji*, št. 5774/10 in

5985/10, 113.–114. odstavek, 20. oktober 2011, ter tam navedene sklice). Res je, kar je poudarila vlada, da je v tej zadevi Višje sodišče v Ljubljani pritožnici svetovalo uporabo tega pravnega sredstva, zato da bi dosegla izpustitev iz odprtega oddelka. Vendar tak nasvet sam po sebi ne more pomeniti, da bi to pravno sredstvo lahko učinkovito rešilo njene pritožbe. Ob upoštevanju, da je njen težavni položaj zahteval hitro sodno presojo in da za zahtevo v skladu s 134. členom Obligacijskega zakonika ne veljajo nobene časovne omejitve, bi bili po mnenju Sodišča za ugotovitev, da je obravnavano pravno sredstvo primerno in učinkovito v okoliščinah pritožnične zadeve, potrebni prepričljivejši dokazi. Ker vlada ni predložila sodne prakse, ki bi pokazala delovanje omenjenega pravnega sredstva v praksi, Sodišče meni, da njegova ugotovitev iz sodb *Štrucl in drugi* ter *Mandić in Jović* velja tudi za okoliščine obravnavane zadeve. Ob tem v zvezi z možnostjo sprejetja sodne prepovedi meni, da glede na stališče Okrajnega sodišča v Ljubljani, po katerem ni bilo pravne podlage za izdajo sodne prepovedi za zavarovanje osebnostnih pravic pritožnice, nič ne dokazuje, da bi bila pritožnica uspešnejša, če bi imela njena zahteva podlago v Zakonu o izvrišbi in zavarovanju namesto v Zakonu o nepravdnem postopku.

86. Ugovor vlade o neizčrpanju notranjepravnih sredstev je zato treba zavrnilo.

87. Poleg tega Sodišče meni, da pritožnične pritožbe po 5. in 8. členu konvencije, vključno z vprašanjem uporabe 5. člena, odpirajo resna vprašanja glede dejstev in prava po konvenciji, katerih določitev zahteva vsebinsko preučitev. Pritožbe na podlagi omenjenih dveh določb je zato treba razglasiti za sprejemljive.

II. ZATRJEVANA KRŠITEV PRVEGA ODSTAVKA 5. ČLENA KONVENCIJE

88. Pritožnica se je pritoževala, da je bilo njeno prisilno pridržanje v psihiatričnih bolnišnicah v Idriji in Ljubljani v nasprotju s prvim odstavkom 5. člena konvencije, ki se glede tega glasi:

"1. Vsakdo ima pravico do prostosti in osebne varnosti. Nikomur se ne sme odvzeti prostost, razen v naslednjih primerih in v skladu s postopkom, ki je predpisan z zakonom:

...

e) zakonito pridržanje oseb, da bi preprečili širjenje nalezljivih bolezni, ali duševno bolnih oseb, alkoholikov, narkomanov in potepuhov,

..."

A. Ali je bila pritožnici med njenim bivanjem v psihiatričnih bolnišnicah v Idriji in Ljubljani prostost odvzeta v smislu prvega odstavka 5. člena

1. Zaprti oddelki

89. Stranki soglašata, da je bilo pritožnično pridržanje v zaprtih oddelkih obeh omenjenih psihiatričnih bolnišnic odvzem njene prostosti v smislu prvega odstavka 5. člena ne glede na to, da bi bil njen prvotni odnos do hospitalizacije lahko sprejemljiv. Sodišče ne vidi razloga, da bi razsodilo drugače, saj ugotavlja, da se je pritožnica pridržanju upirala (glej 10., 13. in 22. odstavek zgoraj) in da je poskušala doseči izpustitev iz zaprtih oddelkov.

2. Odprti oddelki

90. Stranki sta zavzeli nasprotni stališči do tega, ali je namestitev pritožnice v odprta oddelka omenjenih psihiatričnih bolnišnic prav tako odvzem prostosti v smislu prvega odstavka 5. člena.

(a) Navedbe strank

(i) Pritožnica

91. Pritožnica je navedla, da premestitev v odprti oddelek Psihiatrične bolnišnice Ljubljana ni spremenila njenega položaja pridržane osebe, saj so pristojna sodišča nadaljevala postopek o pridržanju do 12. decembra 2005 (glej 45. odstavek zgoraj), kar je njen položaj izenačilo s položajem bolnikov, nameščenih v zaprte oddelke. Trdila je, da je bila premestitev v odprti oddelek privilegij, ki si ga je bilo treba zaslužiti s poslušnostjo navodilom psihiatrov in drugega osebja, in da je bila premeščena samo zaradi vztrajanja svoje pooblaščenke D. P. pri odpustitvi iz bolnišnice.

92. Zatem se je pritožnica sklicevala na letno poročilo 2000 varuha človekovih pravic, v katerem je bila omenjena praksa psihiatričnih bolnišnic, po kateri so bili bolniki, pri katerih ni bilo nevarnosti pobega, nameščenih v odprte oddelke, čeprav so bili v bolnišnici proti svoji volji (glej 77. odstavek zgoraj). Pritožnica je trdila, da če bi zares poskusila zapustiti bolnišnico, bi bila lahko prisiljena vrniti se in biti nameščena v zaprti oddelek, ter dodala, da jo je v psihiatrično bolnišnico tako nekajkrat prej že privedla policija; verjela je tudi, da bi se to lahko ponovno zgodilo. V podporo svojih trditev je navedla sodbi št. II Cp 739/2012 z dne 16. maja 2012 (glej 68. odstavek zgoraj) in I P 509/2004 z dne 22. februarja 2010 (glej 70. odstavek zgoraj) ter dodala, da bolniki v odprtih oddelkih psihiatričnih bolnišnic v resnici ne smejo zapustiti bolnišnice, kar jim preprečijo tudi s silo, če je potrebno, še zlasti med veljavnostjo sodnega sklepa o njihovem pridržanju.

93. Glede dnevne rutine v odprtem oddelku je pritožnica priznala, da se nekoliko razlikuje od tiste v zaprtem, še zlasti v zvezi z omejitvami gibanja. Sama je lahko šla ven in se sprehajala po bolnišničnem travniku, vendar je vsakič, ko je hotela zapustiti bolnišnično območje, morala pridobiti dovoljenje osebja. Tudi oblačila so ji bila vrnjena šele deset dni po premestitvi v odprti oddelek (glej 30. odstavek zgoraj). Ob sklicevanju na sodbi, navedeni v prejšnjem odstavku, je pritožnica

opozorila na prakso psihiatrične bolnišnice, po kateri so bolniki oblečeni samo v bolnišnične pižame, kar jim preprečuje zapustiti bolnišnico. Glede svojih izhodov ob koncu tedna je trdila, da je prost izhod dobila samo, če je njen oče obljubil, da jo bo odpeljal domov in nadzoroval njeno jemanje zdravil, kar se je sicer od nje zahtevalo v celotnem obdobju bivanja v odprtem oddelku Psihiatrične bolnišnice Ljubljana. Poleg tega je bil odpust iz bolnišnice bil pogojen z njeno privolitvijo, da bo živela pri očetu, ali z nastanitvijo v varovani enoti.

(ii) *Vlada*

94. Vlada je trdila, da je bilo bivanje in zdravljenje osebe v odprtem oddelku psihiatrične bolnišnice prostovoljno in da je bilo v skladu z domačo zakonodajo vsako privolitev v zdravljenje v takem oddelku, pri katerem ni bilo uporabe nujnih zdravniških postopkov, mogoče kadar koli preklicati. Bolnišnice so morale spoštovati tako odločitev in bolniki so jih lahko prosto zapustili, če so tako želeli. Glede pritožničnega bivanja v odprtem oddelku Psihiatrične bolnišnice Ljubljana je vlada navedla, da je pritožnica med celotnim bivanjem užila popoldanske izhode, da je ob koncih tedna in za božične praznike redno odhajala domov ter se vedno vračala ob času, za katerega se je dogovorila z zdravniki. Po mnenju vlade bi se pritožnica, če ne bi več želela biti v Psihiatrični bolnišnici Ljubljana, preprosto lahko odločila, da se tja ne vrne. Glede vrnitve oblačil je vlada trdila, da čeprav je iz zdravniške dokumentacije razvidno, da jih je lahko dobila nazaj 13. decembra 2005, ni nobenega podatka o tem, da bi ji bila zavrnjena katera prejšnja zahteva po njihovi vrnitvi.

95. Poleg tega pritožnica, po mnenju vlade, zdravljenja med bivanjem v odprtem oddelku Psihiatrične bolnišnice Ljubljana ni nikoli zavrnila. Prav nasprotno, zdravljenje je sprejela in posledično postala prijetna, zgovorna ter dobro razpoložena in zadovoljna; ponovno je tudi vzpostavila stike z očetom. Po mnenju vlade je pritožnično zdravljenje ovirala samo njena pooblaščenka D. P., ki jo je v bolnišnici obiskovala ob različnih priložnostih ter jo begala z vprašanji, ali si resnično želi biti tam, in jo "obveščala" o njenih pravicah, ki naj bi bile domnevno kršene. D. P. je pritožnico spodbujala k nesodelovanju z zdravniki, ki so D. P. sumničili zlorabe ranljive osebe. Pritožnica je sicer živela v garaži brez dostopa do vode ali sanitarij in psihiatri so ji želeli pomagali pri zadovoljevanju njenih osnovnih življenjskih potreb. Njeno stanje se je z zdravljenjem izboljševalo in vpliv njene pooblaščenke nad njo je slabel. Ponovno se je povezala z očetom, mu začela zaupati in mu je dovolila, da sodeluje pri njenem zdravljenju. V skladu s tem je vlada prepričana, da pritožnici na odprtem oddelku Psihiatrične bolnišnice Ljubljana ni bila odvzeta osebna prostost.

(b) **Presoja Sodišča**

96. Splošna načela v zvezi z okoliščinami, ki pomenijo odvzem prostosti v smislu prvega odstavka 5. člena konvencije in zato zahtevajo varovanje te določbe, so navedena v sodbi *Stanev proti Bolgariji* ([VS], št. 36760/06, 115.–120. odstavek, ESČP 2012).

(i) *Odprti oddelek Psihiatrične bolnišnice Idrija*

97. Pritožnica je bila premeščena v odprti oddelek 8. avgusta 2005 in je tam ostala štiri dni. Bila je odpuščena in je bolnišnico zapustila 12. avgusta 2005 na lastno

zahtevo. Sodišče ugotavlja, da pritožnica ni dala nobene podrobnejše navedbe o tem, da bi ji Psihiatrična bolnišnica Idrija preprečevala zapustiti odprti oddelek. Čeprav je nekatere pritožnične splošne trditve, češ da je njeno bivanje v odprtih oddelkih pomenilo odvzem prostosti – na primer da je bila premestitev na odprti oddelek privilegij kot posledica dobrega vedenja ali da bi bolnišnično območje lahko zapustila samo z dovoljenjem svojega psihiatra – mogoče upoštevati, kot da veljajo za obe omenjeni psihiatrični bolnišnici, so se vse njene posebne pritožbe v tem pogledu, skupaj s trditvami in dokazi v njihovo podporo, nanašale na Psihiatrično bolnišnico Ljubljana.

98. Sodišče poleg tega ugotavlja, da je postopek o prisilnem pridržanju prenehal s premestitvijo pritožnice v odprti oddelek in da v skladu s tem ni bilo zakonske podlage za njeno vrnitev v zaprti oddelek (glej 16. odstavek zgoraj). Po mnenju Sodišča tudi to, da je bila iz bolnišnice odpuščena na lastno zahtevo štiri dni po premestitvi, ne kaže na namero bolnišnice po preprečitvi njenega odhoda. Konec koncev, četudi letno poročilo varuha človekovih pravic za leto 2000 in domača sodna praksa, na katero se sklicuje pritožnica, podpirata njeno stališče, da ureditev, ki se izvaja v odprtih oddelkih, lahko pomeni odvzem osebne prostosti, Sodišče meni, da samo ti dokumenti brez podrobne utemeljitve njenega posebnega položaja med bivanjem v odprtem oddelku Psihiatrične bolnišnice Idrija niso zadosten dokaz o tem, da je bila pritožnici za štiri dni odvzeta prostost med bivanjem tamkaj.

99. V skladu z navedenim Sodišče ugotavlja, da pritožnično bivanje v tem oddelku med 8. in 12. avgustom 2005 ne spada v obseg prvega odstavka 5. člena konvencije.

100. Zato ni bilo kršitve te določbe v zvezi s pritožničnim bivanjem v odprtem oddelku Psihiatrične bolnišnice Idrija.

(i) Odprti oddelek Psihiatrične bolnišnice Ljubljana

101. Stranki se nista zedinili o tem, ali je bila pritožnica v odprti oddelek premeščena 3. ali 4. septembra 2005. Vlada se je sklicevala na podatek o njeni premestitvi iz doktorjevih opomb o pritožničnem zdravljenju, v katerih je bilo navedeno, da je bila premestitev 3. septembra 2005. Sodišče ne vidi razloga, da bi dvomilo o verodostojnosti tega podatka, in se zato strinja z navedbo vlade, da je bila pritožnica premeščena 3. septembra 2005. Ker je bila iz bolnišnice odpuščena 19. januarja 2006, je preživela štiri mesece in šestnajst dni v odprtem oddelku Psihiatrične bolnišnice Ljubljana.

102. Sodišče ugotavlja, da so navedbe pritožnice v zvezi s tem drugim obdobjem, ki ga je preživela v odprtih oddelkih, precej podrobno opisale njen posebni položaj. Prvič, oblačila so ji bila vrnjena deset dni po tem, ko je bila premeščena v odprti oddelek, in je do takrat nosila bolnišnično pižamo. V tem pogledu Sodišče ob pozornem spremljanju trditve vlade, po kateri ni nobenega dokaza, da bi bila pritožnici kadar koli prej zavrnjena zahteva po vrnitvi oblačil, pripominja, da ji tudi oblačila niso bila vrnjena brez te zahteve. Poleg tega tudi ko je pritožnica v poznejši fazi zdravljenja v odprtem oddelku za krajša obdobja pogosto lahko zapustila bolnišnično območje (glej 30. odstavek zgoraj), je to lahko storila samo tako, da je prosila za izrecno dovoljenje osebja. Vlada ni oporekala temu, da je bilo

tako dovoljenje potrebno in da je bilo dano po diskrecijski presoji osebja. Niti ni oporekala temu, da so bili pritožnični izhodi ob koncih tedna odvisni od dogovora z njenim očetom, da jo odpelje domov in nadzoruje njeno jemanje zdravil. Končno je bilo ugotovljeno, da je pritožnica najmanj enkrat zaprosila za – in ga dobila – dovoljenje psihiatra za dvig nekaj denarja, ki ga je prejela kot socialno pomoč. Sodišče tako ugotavlja, da je splošni okvir nadzora, ki ga je izvajalo bolnišnično osebje, občutno presegal ukrepe, ki se zahtevajo za spremljanje pritožničnih prihodov in odhodov. Sodišče v tem pogledu ponovno poudarja, da uporaba 5. člena ni odvisna samo od tega, ali je bila pritožnica pridržana v "zaklenjenem" oddelku, temveč od tega, ali so zdravstveni strokovnjaki, ki so jo zdravili, popolnoma in učinkovito obvladovali in nadzorovali njeno zdravljenje in gibanje (glej *H. L. proti Združenemu kraljestvu*, št. 45508/99, 91. odstavek, ESČP 2004-IX).

103. Sodišče poleg tega ugotavlja, da je ob pritožnični premestitvi v odprti oddelek še vedno veljal sklep o pridržanju, kar pomeni, da bi bila pritožnica lahko vrnjena v zaprti oddelek, ne da bi morala bolnišnica obvestiti o tem pristojno sodišče (glej tretji odstavek 76. člena Zakona o nepravdnem postopku, 59. odstavek zgoraj). Čeprav je bil sklep 9. septembra 2005 razveljaven zaradi neutemeljene podlage v zvezi s pridržanjem, pritožnici ni bilo odrejeno, da sme zapustiti bolnišnico. Namesto tega je bila zadeva prepuščena okrajnemu sodišču, ki je nadaljevalo presojanje potrebe o pridržanju pritožnice do 12. decembra 2005. Pritožnica je v tem pogledu navedla, da ni mogla predvideti posledic svoje morebitne zapustitve bolnišnice, saj se vlada o tem vprašanju (še) ni izrekla. Vlada ob ugotovitvi, da bi se pritožnična namestitve v odprti oddelek morala izteči z ustavitvijo postopka o prisilnem pridržanju (glej 70. člen Zakona o nepravdnem postopku, 59. odstavek zgoraj; tudi 41. odstavek zgoraj), soglaša, da je tako nadaljevanje postopka v pritožnici upravičeno vzbudilo vtis, da ji ni bilo dovoljeno zapustiti bolnišnice ali da bi bila lahko prisilno privedena nazaj.

104. Skupni učinek teh okoliščin pomeni občutne omejitve osebne svobode pritožnice (glej *Stanev*, navedeno zgoraj, 126. odstavek).

105. Ker pojem odvzema prostosti v smislu prvega odstavka 5. člena vsebuje še dodatni subjektivni element, namreč da oseba v pridržanje ne privoli (glej *Storck proti Nemčiji*, št. 61603/00, 74. odstavek, ESČP 2005-V), je treba ugotoviti, ali je pritožnica dejansko privolila – vsaj implicitno – v bivanje v odprtem oddelku Psihiatrične bolnišnice Ljubljana.

106. Ob upoštevanju nespornih navedb vlade tako privolitev predpostavlja domače pravo, saj naj bi se bolniki kadar koli lahko prosto odločili zapustiti bolnišnico. Poleg tega je pritožnica domnevno sprejela zdravljenje v odprtem oddelku, kar je povzročilo občutno izboljšanje njenega duševnega zdravja.

107. Sodišče se o tem vprašanju z vlado ne more strinjati. V zvezi s tem je ugotovljeno, da je pritožnica med nepravdnim postopkom nenehno zahtevala odpustitev iz bolnišnice (glej 32., 38., 39. in 49. odstavek zgoraj). Tudi po odpustitvi iz bolnišnice je vztrajala pri svojih pritožbah, da ni privolila v bivanje na odprtem oddelku, prvič v revizijski pritožbi (glej 53. odstavek zgoraj) in zatem v

ustavni pritožbi (glej 55. odstavek zgoraj).

108. Na podlagi teh ugotovitev Sodišče ne more veljavno sklepati, da je pritožnica privolila v bivanje v odprtem oddelku Psihiatrične bolnišnice Ljubljana.

109. V skladu s tem ugotavlja, da v posebnih okoliščinah te zadeve pritožnično bivanje v odprtem oddelku Psihiatrične bolnišnice Ljubljana med 3. septembrom 2005 in 19. januarjem 2006 pomeni odvzem prostosti v smislu prvega odstavka 5. člena konvencije.

B. Ali je bilo prisilno pridržanje pritožnice v psihiatričnih bolnišnicah v Idriji in Ljubljani združljivo s prvim odstavkom 5. člena

1. Navedbe strank

(a) Zaprti oddelki

(i) Pritožnica

110. Pritožnica je navedla, da njeno duševno stanje takrat ni bilo tako, da bi zahtevalo prisilni sprejem v psihiatrično bolnišnico. Poleg tega je poudarila, da ni privolila v nobeno od obdobij svojega pridržanja. Dejstva, da je v Psihiatrični bolnišnici Idriji podpisala obrazec o privolitvi, ni mogoče upoštevati kot izraz njene proste volje in zavestne privolitve, saj so ji bili dani visoki odmerki močnih psihoaktivnih zdravil. Glede njenega pridržanja v Psihiatrični bolnišnici Ljubljana je pritožnica poudarila, da obrazca o privolitvi ni podpisala in da je celo iz dokumentov ob sprejemu razvidno, da je kazala odklonilni odnos do hospitalizacije in da je to sprejela samo zaradi prisotnosti osebja.

111. Poleg tega je pritožnica trdila, da pravil domačega postopka, ki je takrat določal tridesetdnevni rok za izdajo sodnega sklepa o pridržanju, ni mogoče šteti za poštena, saj so omogočala samovoljen odvzem prostosti, kar je ugotovilo že ustavno sodišče v svojem sklepu U-I-60/03 (glej 64. odstavek zgoraj).

112. Na koncu je pritožnica glede skladnosti postopka o prisilnem pridržanju z veljavnim domačim pravom navedla, da za nobenega od obeh spornih dogodkov ni bila dokazana izpolnjenost zakonsko določenih pogojev za njeno prisilno pridržanje. V prvem sklopu postopkov glede njenega pridržanja v Psihiatrični bolnišnici Idrija ni bilo sprejete nobene odločitve v zvezi z njeno premestitvijo na odprti oddelek bolnišnice. Poleg tega med 10. julijem 2005 in 8. avgustom 2005, ko je bil končan postopek o njenem prisilnem pridržanju, Okrajno sodišče v Idriji sploh ni imenovalo izvedenca iz druge zdravstvene ustanove zaradi pridobitve neodvisnega mnenja o njenem duševnem stanju, kakor to zahteva Zakon o nepravdnem postopku.

113. Pritožnica je poudarila, da je bil sklep sodišča o njenem pridržanju v Psihiatrični bolnišnici Ljubljana razveljavljen po pritožbi zaradi pomanjkanja razlogov, ki bi upravičili potrebo po pridržanju. Izdane tudi ni bilo nobene nove

odločitve o tem, ali so bili pogoji za njeno prisilno pridržanje izpolnjeni v naslednjih treh mesecih. V tem pogledu je pritožnica kritizirala sklep Višjega sodišča v Ljubljani, da se zadeva prepusti nižjemu sodišču, namesto da bi o njeni pritožbi odločalo samo. V zvezi s tem drugim obdobjem pridržanja je tudi navedla, da bolnišnica o njenem pridržanju ni obvestila pristojnega sodišča v predpisanem 48-urnem roku (glej 71. člen Zakona o nepravdnem postopku, 59. odstavek zgoraj). Na koncu se je pritožnica pritoževala, da je bilo njenemu očetu dovoljeno sodelovanje v postopku, tako da je bil kršen domač postopek, saj bi morala biti zaslišanja v njeni zadevi opravljena ob spoštovanju zasebnosti.

(ii) Vlada

114. Vlada je ob sklicevanju na zdravstveno kartoteko pritožničine dolge zgodovine bolezni in številne hospitalizacije potrjevala svoje prepričanje, da pritožnica ni bila duševno zdrava in da so bila sporna obdobja pridržanja potrebna.

115. Glede vprašanja o tem, ali je bil postopek o prisilnem pridržanju voden v skladu z veljavnim domačim pravom, je vlada na začetku poudarila, da je pritožničina trditev o protiustavnosti postopkov, zato ker so bili izvedeni v skladu z določbami Zakona o nepravdnem postopku, ki je bil leta 2003 razglašen za neskladnega z ustavo, neutemeljena. Domača sodišča so morala razlagati pravo na način, ki zagotavlja kar največjo mogočo skladnost z ustavo (in konvencijo), poleg tega je ustavno sodišče odpravilo najhujše pomanjkljivosti omenjenega zakona.

116. Kljub temu je vlada soglašala, da pritožnici ni bil omogočen učinkovit sodni nadzor, saj je bila v obeh obdobjih svojega pridržanja premeščena v odprta oddelka, še preden sta pristojni sodišči izdali ustrezna sklepa o pridržanju. Kljub temu je vlada trdila, da je bil postopek v zvezi s pritožničnim pridržanjem v Psihiatrični bolnišnici Idrija voden v skladu z domačim pravom. Okrajno sodišče v Idriji je pritožnici določilo zagovornika po uradni dolžnosti ter pritožnico in njenega zdravnika zaslišalo v zakonsko določenih rokih. Toda še pred zaslišanjem strokovnega izvedenca iz druge zdravstvene organizacije je bolnišnica obvestila sodišče, da je bila pritožnica premeščena v odprti oddelek in da je postopek končan.

117. V zvezi s pritožničnim sprejemom v Psihiatrično bolnišnico Ljubljana je vlada poudarila, da se pritožnica ni upirala hospitalizaciji in da so bila sodišča obveščena samo o zadevah, pri katerih se je pridržanje obravnavalo kot nasprotno bolnikovim željam. Ko je pritožnica o svojem pridržanju sama obvestila Okrajno sodišče v Ljubljani, je sodišče pravilno imenovalo njenega zagovornika, opravilo narok in za strokovno mnenje zaprosilo izvedenca psihiatrične stroke iz druge zdravstvene ustanove. Vlada je tudi trdila, da so bile procesne napake, ki jih je v sklepu o pridržanju (glej 31. odstavek zgoraj) naredilo Okrajno sodišče v Ljubljani, odpravljene v pritožbenem postopku, saj višje sodišče ni samo razveljavilo odredbe, temveč tudi oba sklepa nižjega sodišča o zavrženju pritožničinega predloga za začasno odredbo o njeni odpustitvi iz bolnišnice.

118. V sklepnem delu je vlada navedla, da sta bila oba sklopa postopkov o prisilnem pridržanju pritožnice izpeljana v skladu s tedaj veljavnim domačim pravom.

(b) Odprti oddelek Psihiatrične bolnišnice Ljubljana

(i) *Pritožnica*

119. Pritožnica je poudarila, da med njenim pridržanjem v odprtem oddelku Psihiatrične bolnišnice Ljubljana ni bilo zakonskih določb, ki bi urejale sprejem v te oddelke. Po njenem mnenju je bila taka ureditev potrebna, ker bi bila oseba, ki je bila premeščena v odprti oddelek, medtem ko je sklep sodišča o pridržanju še vedno veljal, kadar koli lahko vrnjena v zaprti oddelek pred prenehanjem veljavnosti tega sklepa. V zvezi s svojo zadevo je pritožnica navedla, da je bil sprejet sklep, ki je bolnišnici dovoljeval njeno pridržanje do 23. septembra 2005. Toda ker se je postopek o prisilnem pridržanju nadaljeval po tem datumu, se njen položaj ni v ničemer razlikoval od položaja bolnikov v zaprtih oddelkih, saj bi bila lahko, če bi bolnišnico poskušala zapustiti v času odloženega postopka o svojem prisilnem pridržanju, vrnjena v ta oddelek.

(ii) *Vlada*

120. Vlada je ob priznanju, da sprejem in zdravljenje v odprtih oddelkih psihiatričnih bolnišnic nista bila zakonsko urejena, trdila, da posebna zakonska podlaga za to ni bila potrebna, saj so se bolniki v teh oddelkih zdravili prostovoljno. Dodala je, da je morebitna nepridobitev soglasja za sprejem in/ali zdravljenje v odprtem oddelku psihiatrične bolnišnice povzročila kršitev četrte točke prvega odstavka 47. člena Zakona o zdravstveni dejavnosti (ki je določal, da je soglasje potrebno za vsak medicinski poseg) in odvzem prostosti osebe. Vendar je vlada trdila, da v tej zadevi pritožnici prostost ni bila odvzeta.

2. *Presoja Sodišča*

a) *Splošna načela*

121. Sodišče ponovno poudarja, da mora biti odvzem prostosti zaradi združljivosti s prvim odstavkom 5. člena konvencije predvsem "zakonit" in "v skladu s postopkom, ki je predpisan z zakonom". V tem pogledu se konvencija v bistvu sklicuje na domače pravo ter nalaga obveznost spoštovanja njegovih vsebinskih in procesnih pravil. Vendar, zahteva po zakonitosti ni izpolnjena zgolj z upoštevanjem ustreznega domačega prava; Sodišče je treba prepričati, da je bil odvzem prostosti skladen s prvim odstavkom 5. člena konvencije, ki preperečuje, da bi bila osebam arbitrarno odvzeta prostost (glej sodbo *Stanev*, navedeno zgoraj, 143. odstavek, in tam navedene sklice).

122. Domače pravo mora biti poleg tega skladno s konvencijo, vključno s splošnimi pravili, izraženimi in vsebovanimi v njej, še zlasti z načelom pravne varnosti. Zato je bistvenega pomena, da so pogoji odvzema prostosti jasno določeni in da je pravo predvidljivo v svoji uporabi, tako da ustreza standardu "zakonitosti" iz konvencije, kar pomeni standard, ki zahteva, da mora biti vsak zakon zadosti natančen, da osebi omogoča – če je potrebno, z ustreznim napotilom – razumno, glede na dane okoliščine, predvideti posledice, ki jih lahko povzroči izbrani ukrep (glej *Baranowski proti Poljski*, št. 28358/95, 50.–52. odstavek, ESČP 2000-III; *Ječius proti Litvi*, št. 34578/97, 56. odstavek, ESČP 2000-IX; in *Mooren proti Nemčiji* [VS], št. 11364/03, 76. odstavek, 9. julij 2009).

123. Na koncu je Sodišče opisalo tri minimalne pogoje za zakoniti odvzem prostosti osebe na podlagi duševne bolezni v skladu s točko e prvega odstavka 5. člena konvencije: duševna bolezen mora biti zanesljivo dokazana, kar pomeni, da mora biti resnična duševna motnja ugotovljena pred pristojnim organom na podlagi objektivne zdravstvene ocene; duševna motnja mora biti take vrste ali stopnje, da je prisilno pridržanje potrebno; veljavnost podaljšanega pridržanja mora biti odvisna od trajanja učinka take motnje (glej *Winterwerp proti Nizozemski*, 24. oktober 1979, 39. odstavek, serija A, št. 33; *Johnson proti Združenemu kraljestvu*, 24. oktober 1997, 60. odstavek, *Poročila* 1997-VII; in nedavno, sodba *Stanev*, navedena zgoraj, 145. odstavek).

(b) Pritožnično pridržanje v zaprtih oddelkih

(i) Psihiatrična bolnišnica Idrija

124. V zvezi s hospitalizacijo pritožnice v Psihiatrični bolnišnici Idrija se je njen poglavitni očitke nanašal na rok za odločanje o pridržanju. Po mnenju Sodišča tudi njeni drugi očitki o nepridobitvi mnenja drugega strokovnega izvedenca in odločanje o pridržanju spadajo v ta rok. V zvezi s tem je ugotovljeno, da so morala domača sodišča sprejeti odločitev o potrebi pridržanja osebe "brez odlašanja, vendar najpozneje v tridesetih dneh" po prejemu obvestila o pridržanju (glej drugi odstavek 76. člena Zakona o nepravdnem postopku, 59. odstavek zgoraj). Maksimalnemu obdobju tridesetih dni je bilo treba dodati še osemindvajset ur, ki omogočajo časovni prehod med neprostovoljnim sprejemom osebe in obvestilom o tem pristojnemu sodišču. Že leta 2003 je omenjeni rok za izdajo sklepa o pridržanju kot po vsej verjetnosti predolg kritiziralo ustavno sodišče (glej 64. odstavek zgoraj). Ker pa ustavnemu sodišču ni bilo mogoče razveljaviti določb, ki urejajo postopek o prisilnem pridržanju, s takojšnjim učinkom (glej 18. odstavek zgoraj), se je ta rok takrat še vedno uporabljal (glej 66. odstavek zgoraj).

125. Vlada ni dala nobenih pojasnil zaradi odsotnosti postopkovnih korakov na Okrajnem sodišču v Idriji med 15. julijem in 8. avgustom 2005. Še naprej je trdila, da je bila osemindvajsetdnevna zamuda pri pridobivanju drugega mnenja in oblikovanju ustreznega sklepa – nobena od obeh stvari se ni uresničila – v skladu s pravili domačega postopka. Vendar tudi ob domnevnem spoštovanju pravil domačega prava Sodišče meni, da zakonodaja, ki dopušča, da pred sprejetjem odločitve o pridržanju preteče tako veliko časa, vzbuja resno zaskrbljenost glede na prvi odstavek 5. člena, saj pomeni pomanjkanje procesnih jamstev. Sodišče je že priznalo, da neustrezni pravni okvir, ki zdravstvenim strokovnjakom v bolnišnici omogoča izvajanje popolnega nadzora nad prostostjo in zdravljenjem ranljive osebe samo na podlagi njihovih lastnih kliničnih ocen, posamezniku odvzame zadostno zaščito pred arbitrarnim odvzemom prostosti (glej *H. L. proti Združenemu kraljestvu*, navedeno zgoraj, 121. in 124. odstavek; in *Storck*, navedeno zgoraj, 104.–106. odstavek).

126. Sodišče ugotavlja, da je bil v pritožničini zadevi popoln nadzor bolnišničnega osebja, drugače kakor v zadevi *H. L. proti Združenemu kraljestvu*, časovno omejen. Poleg tega je res, da je Sodišče kot razumne ocenilo nekatere časovne

intervale med prenehanjem veljavnosti ene odredbe, ki omogoča odvzem prostosti, in sprejetjem nove (glej *Winterwerp*, navedeno zgoraj, 49. odstavek; in *Rutten proti Nizozemski*, št. 32605/96, 39.–41. odstavek, 24. julij 2001). Vendar v tej zadevi pristojna ustanova, Okrajno sodišče v Idriji, ni izvedla niti začetne presoje tega, ali je bil odvzem pritožnične prostosti v okoliščinah zadeve upravičen. Zato osemindvajsetdnevno pridržanje pritožnice v zaprtem oddelku od samega začetka in v vsem obdobju ni imelo veljavne vsebinske podlage. Glede tega Sodišče meni, da medtem ko bi bila v zvezi z duševnim stanjem pritožnice po mnenju bolnišničnega osebja upravičeno lahko potrebna takojšnja hospitalizacija, bi njihovo prvotno odločitev o pridržanju pritožnice v najkrajšem mogočem času moral nadomestiti sklep pristojne ustanove, torej okrajnega sodišča.

127. Poleg tega dejstvo, da so pravila postopka o prisilnem pridržanju v pritožničini zadevi prenehala veljati po tem, ko je bila premeščena v odprti oddelek in je bil postopek tako končan (glej 41. in 59. odstavek zgoraj), poraja še en vzrok za zaskrbljenost. Okrajno sodišče posledično ni opravilo nobene presoje o tem, ali je bilo pritožnici v resnici treba odvzeti prostost. Odsotnost take presoje je bila še toliko bolj občutna, ker se zdi, da je bil ukrep prisilnega pridržanja samodejno dovoljenje za zdravljenje pritožnice, čeprav proti njeni volji (glej 49. člen Zakona o zdravstveni dejavnosti, 58. odstavek zgoraj). Sodišče v tem pogledu meni, da samo dejstvo prenehanja veljavnosti ukrepa neprostovoljnega pridržanja pritožnici ne bi smelo odvzeti možnosti pridobiti odličitve pristojne ustanove o tem, ali je bilo glede na upoštevanje teže ukrepa psihiatričnega pridržanja tako pridržanje v danih okoliščinah potrebno (glej *mutatis mutandis Herz proti Nemčiji*, št. 44672/98, 68. odstavek, 12. junij 2003).

128. V skladu z zgoraj navedenimi razmisleki Sodišče meni, da postopek, predpisan po domačem pravu, v tej zadevi ni zagotovil ustreznega varstva pred arbitrarnostjo. Kombinirani učinek predolgega roka, dovoljenega za oblikovanje odločitve o pridržanju, in končanja postopka o prisilnem pridržanju brez sprejetja take odločitve je po mnenju Sodišča omogočil zlorabe psihiatričnega pridržanja. Domače pravo in zlasti način njegove uporabe v pritožničini zadevi nista izpolnila zahtev, ki jih določa prvi odstavek 5. člena konvencije.

(ii) *Psihiatrična bolnišnica Ljubljana*

129. V zvezi s pritožničnim pridržanjem v zaprtem oddelku Psihiatrične bolnišnice Ljubljana Sodišče ugotavlja, da je bilo, prvič, Okrajno sodišče v Ljubljani o njenem pridržanju obveščeno 21. avgusta 2005, torej šest dni po sprejemu v zaprti oddelek. Drugič, da je to obvestilo poslala pritožnica sama, čeprav je bila dolžnost psihiatrične bolnišnice, da najpozneje v osemindvajsetih urah obvesti okrajno sodišče o vseh primerih pridržanja, pri katerih bolniki niso privolili ali niso bili sposobni izraziti privoljenja za zdravljenje (glej 71. člen Zakona o nepravdnem postopku, 59. odstavek zgoraj).

130. V tem pogledu Sodišče ne more sprejeti trditve, da je bil pritožničin sprejem v zaprti oddelek Psihiatrične bolnišnice Ljubljana prostovoljen. Kakor je poudarila pritožnica, dokumentacija o njenem sprejemu kaže, da je hospitalizacijo sprejela zaradi prisotnosti osebja, vendar da je imela do nje odklonilen odnos. Dokumenti so potrjevali, da je njen sprejem v psihiatrično bolnišnico vseboval tudi element

prisile. Vlada poleg tega ni oporekala temu, da pritožnica ni podpisala obrazca o strinjanju s sprejemom in zdravljenjem. Če se privolitev pritožnice niti ni poskušala pridobiti zaradi mnenja bolnišnice, da pritožnica ni bila sposobna veljavno izraziti svojih želja (argument v ta namen je bil naveden v pritožnični pritožbi po drugem odstavku 5. člena, glej 141. odstavek spodaj), bi bilo treba njeno pridržanje samodejno upoštevati kot neprostovoljno v skladu s tretjim odstavkom 71. člena Zakona o nepravdnem postopku.

131. Psihiatrična bolnišnica Ljubljana potemtakem Okrajnega sodišča v Ljubljani ni obvestila o pritožničinem sprejemu v zaprti oddelek in je tako kršila zakonito predpisani postopek. Ker je bolnišnica javna zdravstvena ustanova (glej 19. in 58. odstavek zgoraj), se omenjena kršitev domačega postopka lahko pripiše državi. Poleg tega je to za Sodišče zadostna podlaga za sklep, da pritožnično pridržanje ni bilo skladno z zahtevami prvega odstavka 5. člena konvencije.

132. Sodišče kljub temu želi obravnavati še eno točko vidika postopka o prisilnem pridržanju, ki je bil izpeljan v zvezi s pridržanjem pritožnice v Psihiatrični bolnišnici Ljubljana. Ugotovljeno je, da je bila pritožnica med postopkom o prisilnem pridržanju 3. septembra 2005 premeščena v odprti oddelek (glej 29. odstavek zgoraj). Njeno bivanje v tem oddelku je po domači zakonodaji veljalo za prostovoljno (glej 94. odstavek zgoraj) in bi se moralo posledično končati z ustavitvijo postopka o prisilnem pridržanju (glej 41. odstavek zgoraj). Toda po razveljavitvi prvotnega sklepa o pridržanju 9. septembra 2005 zaradi pomanjkanja razlogov, ki bi upravičili nujnost pridržanja pritožnice (glej 31. odstavek zgoraj), se je v ponovno odločanje vrnjeni postopek nadaljeval še tri mesece do 12. decembra 2005 (glej 45. odstavek zgoraj), in sicer na podlagi zmotne domneve, da je bila pritožnica še vedno pridržana v zaprtem oddelku. Kakor pri prejšnjem sklopu postopkov v zvezi s Psihiatrično bolnišnico Idrija (glej 127. odstavek zgoraj) Sodišče ugotavlja, da so se ti postopki končali brez sprejetja odločitve o tem, ali so bili zakonsko določeni pogoji za pridržanje pritožnice izpolnjeni. V tem pogledu iz določb Zakona o nepravdnem postopku ali iz navedb vlade ne izhaja, da bi bilo Okrajno sodišče v Ljubljani vezano na spoštovanje kakršnega koli roka za sprejetje nove odločitve o pridržanju. V odsotnosti take časovne omejitve je bila pritožnica pridržana brez veljavne vsebinske zakonske podlage ali jasnih pravil, ki urejajo najdaljše mogoče trajanje takega položaja, nezdržljivega z načeli pravne varnosti in varovanjem pred arbitrarnostjo, ki sta rdeča nit celotne konvencije in vladavine prava (glej *Baranowski proti Poljski*, št. 28358/95, 56. odstavek, ESČP 2000-III; in *Ječius proti Litvi*, št. 34578/97, 62. odstavek, ESČP 2000-IX). Domače pravo takrat ni zadoščalo standardu "kakovosti zakonodaje", ki se zahteva v skladu s konvencijo.

133. V skladu z zgornjimi ugotovitvami Sodišče meni, da pritožnično pridržanje v zaprtem oddelku Psihiatrične bolnišnice Ljubljana ni bilo "zakonito" v smislu prvega odstavka 5. člena konvencije.

(c) Pritožnično pridržanje v odprtem oddelku Psihiatrične bolnišnice Ljubljana

134. Sodišče je že preučilo obdobje njenega pridržanja v odprtem oddelku med 3. septembrom in 12. decembrom 2005, v zvezi s katerim so domači organi glede

pritožnice zmotno sklepali, da je bila v zaprtem oddelku (glej 132. odstavek zgoraj); treba je še preučiti, ali je bilo preostalo obdobje njenega pridržanja v odprtem oddelku (od 13. decembra 2005 do 19. januarja 2006) v skladu z zahtevami prvega odstavka 5. člena konvencije.

135. Sodišče ugotavlja, da sta stranki soglašali glede odsotnosti formalnih postopkov za sprejem in zdravljenje v odprtih oddelkih psihiatričnih bolnišnic takrat. Ni bilo nobenega regulativnega okvira, pisanega ali nenapisanega, ki bi določal pogoje za pridržanje pritožnice na odprtem oddelku, kot so na primer razlogi, na podlagi katerih se pridržanje lahko odredi, zdravstvena dokumentacija, ki jo je treba pridobiti v tem pogledu, časovna omejitev pridržanja ali kateri organ je pristojen za odločanje o tem; tudi ni bilo nobenega predpisa glede medicinskega obravnavanja med pridržanjem. Omenjena odsotnost zakonskih določb, ki upravičujejo pridržanje pritožnice, je bila ponovno v jasnem nasprotju z zahtevami pravne varnosti in varstvom pred arbitrarnostjo.

(d) Sklep

136. Sodišče ugotavlja, da so bile kršene pritožnične pravice po prvem odstavku 5. člena konvencije v zvezi z dvema obdobjema njenega pridržanja v zaprtih oddelkih psihiatričnih bolnišnic v Idriji in Ljubljani ter z njenim pridržanjem na odprtem oddelku Psihiatrične bolnišnice Ljubljana.

137. Ob upoštevanju zgoraj navedenega Sodišče meni, da ni treba preučiti še drugih očitkov, ki jih je navedla pritožnica v skladu z omenjeno določbo, vključno s tem, ali je bilo zanesljivo dokazano, da je imela pritožnica duševno bolezen take vrste ali stopnje, da je bilo potrebno njeno prisilno pridržanje (glej *Storck*, navedeno zgoraj, 112. odstavek).

III. ZATRJEVANA KRŠITEV DRUGEGA ODSTAVKA 5. ČLENA KONVENCIJE

138. Pritožnica se je pritoževala, da ni bila obveščena o vzrokih svojega pridržanja, kar velja za obe obdobji pridržanja.

139. Sodišče meni, da je ta pritožničin očitek treba preučiti v skladu z drugim odstavkom 5. člena konvencije, ki se glasi:

"2. Ob odvzemu prostosti je treba vsakogar takoj poučiti v jeziku, ki ga razume, o vzrokih za odvzem prostosti in česa ga dolžijo."

A. Navedbe strank

140. Pritožnica je trdila, da takrat ni bilo prakse, po kateri bi psihiatrične bolnišnice obveščale bolnike o vzrokih za njihovo pridržanje. Po njenem mnenju z razlogi za pridržanje in programi zdravljenja bolniki niso bili seznanjeni in ti pogosto tudi niso imeli dostopa do svojih zdravstvenih kartotek, ker naj bi ta dostop škodil njihovemu zdravstvenemu stanju. Posebno v zvezi s pridržanjem v Psihiatrični bolnišnici Idrija je pritožnica poudarila, da iz navedb vlade ni bilo jasno, kdo in

kako ji je domnevno priskrbel informacije o njenem pridržanju. V zvezi s Psihiatrično bolnišnico Ljubljana je pritožnica trdila, da so ji bili podatki o razlogih za njeno pridržanje odvzeti samovoljno in da dejstvo, da je bila pred tem v tej bolnišnici že večkrat na zdravljenju, bolnišnice ni odvezovalo od dolžnosti, da se ji omogočijo ustrezne informacije. Na koncu je pritožnica zatrdila, da ji razlogi za njeno pridržanje v psihiatričnih bolnišnicah v Idriji in Ljubljani niso bili sporočeni vse do odpustitve iz bolnišnic.

141. Vlada je ob sklicevanju na informacije, ki jih je sporočila Psihiatrična bolnišnica Idrija, dokazovala, da je bila pritožnica obveščena o razlogih za svoje pridržanje in o predvidenem zdravljenju. V zvezi s Psihiatrično bolnišnico Idrija je vlada trdila, da je bila pritožnica ob sprejemu tako razburjena in vznemirjena, da ji je osebje moralo dati nujna pomirjevalna sredstva. Po mnenju vlade urejen pogovor z njo tako ni bil mogoč. Vsekakor pa je bila vlada ob upoštevanju dejstva, da je bila pritožnica že večkrat hospitalizirana v idrijski in ljubljanski psihiatrični bolnišnici, prepričana, da se je pritožnica gotovo zavedala vzrokov za svoj sprejem.

B. Presoja Sodišča

142. Sodišče ponovno poudarja, da drugi odstavek 5. člena vsebuje osnovno varstvo glede tega, da mora biti vsaka oseba poučena o tem, zakaj ji je bila odvzeta prostost. Gre za minimalno varstvo pred arbitrarnostjo obravnavanja. Omenjena določba je sestavni del sistema varstva, ki ga omogoča 5. člen: v skladu z drugim odstavkom 5. člena je vsaki osebi v preprostem in netehničnem jeziku, ki ga razume, treba povedati bistvene pravne in dejanske razloge za njeno pridržanje, da bo lahko, če meni, da je prav, na sodišču začela postopek glede zakonitosti pridržanja v skladu s četrtem odstavkom (glej *Fox, Campbell in Hartley proti Združenemu kraljestvu*, 30. avgust 1990, 40. odstavek, serija A, št. 182).

143. Poleg tega je Sodišče že presodilo, da je zahtevi po takojšnji obveščeni treba priznati avtonomni pomen, ki presega področje ukrepov kazenskega prava (glej *Van der Leer proti Nizozemski*, 21. februar 1990, 27. in 28. odstavek, serija A, št. 170-A). Zato mora biti vsaka oseba, ki ji je bila odvzeta prostost, obveščena o razlogih za tak odvzem, da bi lahko učinkovito uveljavila pravico do pridobitve hitre odločitve o zakonitosti svojega pridržanja (ibid., 28. odstavek).

144. V posebnih okoliščinah te zadeve je bila pritožnici odvzeta prostost v obeh obdobjih prisilnega pridržanja na podlagi zdravniške ocene in zato ni mogla začeti postopka za izpodbijanje zakonitosti svojega pridržanja vse do izdaje sodnega sklepa o pridržanju. Kljub temu je bila po mnenju Sodišča vsekakor upravičena do takojšnje obveščeni, da ne sme svobodno zapuščati bolnišnice in zakaj ne, zato da bi razumela svoj položaj in bi svojo zadevo lahko učinkovito predstavila pred sodiščem. Če pritožnica ne bi razumela svojega položaja, bi morala biti informacija o njenem pridržanju in ustreznih posledicah predložena njenim zagovornikom (glej *X. proti Združenemu kraljestvu*, št. 6998/75, poročilo Komisije z dne 16. julija 1980, 111. odstavek, serija B, št. 41; in *Z. H. proti Madžarski*, št. 28973/11, 41. odstavek, 8. november 2012).

1. Psihiatrična bolnišnica Idrija

145. Iz zdravstvene dokumentacije, ki jo je predložila vlada, je razvidno, da je bila pritožnica ob sprejemu obveščena o vzrokih za svoje zdravljenje in da je vanj privolila. Toda naslednji dan se je pritožničin odnos do hospitalizacije očitno spremenil, kar je bolnišnico spodbudilo, da je Okrajno sodišče v Idriji obvestila o njenem prisilnem pridržanju. V zvezi s tem iz navedb vlade ali podporne dokumentacije ni razvidno, da bi bila pritožnica obveščena o razlogih, zaradi katerih je morala ostati v bolnišnici. Zdi se tudi, da takih informacij ni prejela niti njena zagovornica po uradni dolžnosti I. R. P. ob imenovanju 13. julija 2005. To pomeni, da razlogi za pridržanje niso bili sporočeni pritožnici ali njeni zagovornici vse do naroka sodišča, ki je bil 15. julija 2005 (glej 10. odstavek zgoraj), torej štiri dni po tem, ko je bolnišnica prvič začela obravnavati pritožnico kot pridržano proti njeni volji. V smislu te zadeve je omenjeni interval štirih dni treba obravnavati, kot da ne spada v časovne omejitve, ki jih narekuje pojem hitrosti zaradi uveljavljanja drugega odstavka 5. člena (glej *Shamayev in drugi proti Gruziji in Rusiji*, št. 36378/02, 416. odstavek, ESČP 2005-III, in tam navedene sklice).

2. Psihiatrična bolnišnica Ljubljana

146. V zvezi s pritožničnim drugim obdobjem pridržanja je vlada potrdila, da pritožnica o razlogih za pridržanje ni bila obveščena zaradi svojega stanja razburjenosti in vznemirjenosti, ki je ob njenem sprejemu 15. avgusta 2005 najprej zahtevalo, da se pritožnici dajo zdravila za pomiritev. V zvezi s tem Sodišče ugotavlja, da bi morala Psihiatrična bolnišnica Ljubljana, če je menila, da pritožnica ni bila sposobna razumeti svojega položaja, v osemindesetih urah obvestiti pristojno sodišče o njenem pridržanju in razlogih zanj, kot to določa domača zakonodaja, slednje pa bi moralo nemudoma imenovati zagovornika za zastopanje v njenem imenu in mu prenesti ustrezne podatke. Vendar je bilo sodišče o pridržanju pritožnice obveščeno šele 21. avgusta 2005 (glej 22. odstavek zgoraj), namreč šest dni po pridržanju v zaprtem oddelku, in obvestila ga je ona sama. Ponovno ni nobene navedbe o tem, da bi bila pritožnica, njen zagovornik po uradni dolžnosti P. C. ali njena izbrana zagovornica D. P., ki jo je obiskala v bolnišnici 19. avgusta 2005 (glej 20. odstavek zgoraj), obveščena o razlogih za pridržanje pritožnice pred sodnim narokom 23. avgusta 2005 (glej 23. odstavek zgoraj), kar je osem dni po začetku njenega pridržanja v zaprtem oddelku. Po mnenju Sodišča se ta časovni razpon ne more šteti za združljivega z zahtevo po hitrosti odločanja. Sodišče poleg tega meni, da je časovno uravnavanje obveščanja o razlogih za pridržanje v obeh sklopih postopkov o prisilnem pridržanju škodilo učinkovitosti pritožnice in sodelovanju njenih zagovornikov na zaslišanjih.

3. Sklep

147. Kršen je bil drugi odstavek 5. člena konvencije v zvezi s pomanjkanjem

ustreznih informacij o razlogih za pridržanje pritožnice tako v Psihiatrični bolnišnici Idriji kot v Psihiatrični bolnišnici Ljubljana.

IV. ZATRJEVANA KRŠITEV ČETRTEGA ODSTAVKA 5. ČLENA KONVENCIJE

148. Pritožnica se je pritoževala, da so ji pravila domačega postopka, ki določajo prenehanje postopka o prisilnem pridržanju ob odpustitvi iz bolnišnice ali premestitvi na odprti oddelek, preprečevala uveljavitev presoje zakonitosti njenega pridržanja v psihiatričnih bolnišnicah v Idriji in Ljubljani.

149. Sklicevala se je na četrti odstavek 5. člena konvencije, ki se glasi:

"4. Vsakdo, ki mu je bila odvzeta prostost, ima pravico začeti postopek, v katerem bo sodišče hitro odločilo o zakonitosti odvzema prostosti in odredilo njegovo izpustitev, če je bil odvzem prostosti nezakonit."

A. Navedbe strank

150. Pritožnica se je pritoževala, da ji ni bil omogočen učinkovit sodni nadzor v zvezi z njenim pridržanjem v psihiatričnih bolnišnicah v Idriji in v Ljubljani zato, ker ji pravila tedaj veljavne domače zakonodaje niso zagotavljala pravice do hitre sodne presoje in so tako psihiatričnima bolnišnicama omogočala njeno popolno obvladovanje. Poleg tega je bil postopek o prisilnem pridržanju po njeni odpustitvi iz bolnišnice ali zgolj po premestitvi v odprti oddelek končan brez sprejete odločitve o upravičenosti pridržanja, prizivna sodišča pa so zavrnila odločanje o upoštevnosti njenih pritožb. V svojih dodatnih stališčih je pritožnica tudi poudarila, da je vlada sicer priznala kršitev njene pravice do učinkovitega sodnega varstva zaradi zakonodaje, ki je dopuščala prenehanje postopka v zvezi s prisilnim pridržanjem.

151. Vlada je trdila, da bi pritožnica po izpustitvi iz zaprtih oddelkov psihiatričnih bolnišnic v Idriji in Ljubljani lahko vložila civilno tožbo za povrnitev škode (glej 78. odstavek zgoraj), medtem ko bi glede pridržanja v odprtem oddelku Psihiatrične bolnišnice Ljubljana lahko uporabila drugo civilnopravno sredstvo, kot je zahteva za prenehanje kršitve njenih osebnostnih pravic (glej 79. odstavek zgoraj).

B. Presoja Sodišča

1. Splošna načela

152. Sodišče znova opozarja na svojo ustaljeno sodno prakso, po kateri ima vsakdo, ki mu je nezakonito odvzeta prostost, pravico do sodnega nadzora zakonitosti tega pridržanja. Zahteva iz konvencije, da mora biti dejanje odvzema

prostosti dostopno neodvisnemu sodnemu nadzoru, je temeljnega pomena v smislu poglobitvenega cilja 5. člena konvencije, ki je zagotoviti varstvo pred arbitrarnostjo. Pri tem gre za varovanje fizične prostosti posameznikov in njihove osebne varnosti (glej *Kurt proti Turčiji*, 25. maj 1998, 123. odstavek, *Poročila o sodbah in sklepih* 1998-III, in *Varbanov*, navedeno zgoraj, 58. odstavek).

153. V nekaterih zadevah se sodni nadzor lahko vključi v sklep o pridržanju, če tega sprejme organ, ki predstavlja "sodišče" v smislu četrtega odstavka 5. člena konvencije, in ima ustrezní postopek sodno naravo ter posamezniku zagotavlja jamstva, ki so primerna glede na vrsto odvzema prostosti. Da bi se ugotovilo, ali postopek zagotavlja ustrezna jamstva, je treba upoštevati posebno naravo okoliščin, v katerih tak postopek poteka (glej *Vodeničarov proti Slovaški*, št. 24530/94, 33. odstavek, 21. december 2000, in tam navedene sklice). Če takih jamstev ni, mora država učinkovito uveljavitev omogočiti drugemu organu, ki dejansko zagotavlja vsa jamstva sodnega postopka. Obravnavana oseba mora imeti dostop do sodišča in možnost, da je zaslišana osebno ali v kateri koli od oblik zastopanja (glej *De Wilde, Ooms in Versyp proti Belgiji*, 18. junij 1971, 73.–76. odstavek, serija A, št. 12).

154. Poleg tega ima obravnavana oseba po začetku postopka za izpodbijanje zakonitosti pridržanja v tem pogledu pravico do hitre sodne odločitve in do izpustitve iz pridržanja, če se slednje izkaže za nezakonito (glej *Musial proti Poljski* [VS], št. 24557/94, 43. odstavek, ESČP 1999-II). V zvezi s tem je Sodišče ugotovilo tudi kršitve četrtega odstavka 5. člena v zadevah, ko je morala pridržana oseba čakati določen čas, preden je lahko izpodbijala zakonitost svojega odvzema prostosti (glej *De Jong, Baljet in Van den Brink proti Nizozemski*, 22. maj 1984, 58. odstavek, serija A, št. 77, ko so bili pritožniki pridržani po sedem, enajst in šest dni, preden so se lahko obrnili na sodišče; glej tudi *Ýddeli proti Turčiji*, št. 29296/95, 35. odstavek, 20. junij 2002, ko pritožnik ni mogel izpodbijati svojega sedemdnevnega pridržanja na policiji).

155. Končno, čeprav četrty odstavek 5. člena konvencije ne jamči za pravico do pritožbe kot take proti odločitvam, ki določajo pridržanje ali njegovo podaljšanje, iz cilja in namena te določbe izhaja, da morajo pritožbena sodišča spoštovati njene zahteve, če je bila proti sodni odločitvi vložena pritožba (glej *Hutchison Reid proti Združenemu kraljestvu*, št. 50272/99, 78. odstavek, ESČP 2003-IV, in tam navedene sklice).

2. Uporaba teh načel v obravnavani zadevi

(a) Pridržanje pritožnice v Psihiatrični bolnišnici Idrija

156. V zvezi s pritožničnim pridržanjem v Psihiatrični bolnišnici Idrija Sodišče ponovno poudarja, da sodni sklep o njenem pridržanju ni bil sprejet do njene premestitve v odprti oddelek, kar je bilo osemindvajset dni po tem, ko je Okrajno sodišče v Idriji prejelo obvestilo o njenem sprejemu v zaprti oddelek. Ugotovljeno je, da je pritožnica vložila ustavno pritožbo na ustavno sodišče (glej 14. odstavek zgoraj) in trdila, da brez formalnega sklepa o svojem pridržanju ni mogla vložiti zahteve za njegovo presojo. Pritožba je bila zavržena zaradi neizčrpanja pravnih

sredstev. V zvezi s tem je ugotovljeno, da vlada ni navedla nobenih pravnih sredstev, ki bi bila na voljo za pridobitev take presoje pred sprejetjem sodnega sklepa o pridržanju.

157. Čeprav se je sodni postopek začel takoj po pritožničinem pridržanju v zaprtem oddelku bolnišnice, je osemindvajset dni ostal brez ustrezne odločitve. V tem obdobju pritožnica ni imela na voljo nobenega sredstva, da bi vplivala na potek postopka za pridobitev odločitve o zakonitosti svojega pridržanja. Sodišče je v povezavi s prvim odstavkom 5. člena tudi ugotovilo, da tako veliko časa ne bi smelo preteči brez sprejetja odločitve o pritožničinem pridržanju (glej 126. odstavek zgoraj). Ugotavlja še, da enako velja za nezmožnost pritožnice v tem času izpodbijati pridržanje, kar jo je prikrajšalo za učinkovito možnost, da si zagotovi izpust, zaradi kršitve četrtega odstavka 5. člena konvencije.

(b) Pridržanje pritožnice v Psihiatrični bolnišnici Ljubljana

158. Sodišče ugotavlja, da je zato, ker je postopek o prisilnem pridržanju veljal samo za pridržanje v zaprtih oddelkih, Okrajno sodišče v Ljubljani ta postopek končalo, ko je izvedelo, da je bila pritožnica premeščena v odprti oddelek (glej 45. odstavek zgoraj). Čeprav se je pritožnica pritožila proti sklepu o prenehanju postopka, najprej pred Višjim sodiščem v Ljubljani in zatem pred vrhovnim sodiščem, ter trdila, da upravičenost njenega pridržanja ni bila dokazana in da je bila kljub temu še vedno proti svoji volji pridržana na odprtem oddelku, njene pritožbe niso bile vsebinsko preučene, saj so jo domača sodišča obravnavala, kot da je njen pravni interes prenehal, ker je bila ponovno na prostosti. Njena naslednja ustavna pritožba je bila zavrnjena kot prepozna, pri čemer je sodišče presodilo, da pritožnici ni bilo treba vložiti predloga za revizijo, saj tako pravno sredstvo ni bilo sprejemljivo zaradi pomanjkanja pravnega interesa. Zato pritožnica, potem ko ni bila več obravnavana zaradi odvzema osebne prostosti po domačem pravu, ni mogla pridobiti odločitve o zakonitosti svojega prejšnjega pridržanja. V tem pogledu Sodišče ponovno poudarja, da bi bila pritožnica tudi ob domnevi, da ni bila več prisilno pridržana, še vedno upravičena do pridobitve odločitve o zakonitosti svojega prejšnjega pridržanja (glej *Herz proti Nemčiji*, navedeno zgoraj, 68. odstavek).

159. Kakor koli, v tej zadevi je bilo ugotovljeno, da se je pritožnično prisilno pridržanje nadaljevalo na odprtem oddelku (glej 109. odstavek zgoraj). Po mnenju vlade bi pritožnica lahko izpodbijala to obdobje svojega pridržanja tako, da bi zahtevala prenehanje kršitve svojih osebnostnih pravic. Po mnenju Sodišča je težko priznati morebitne koristi iz obstoja dveh ločenih postopkov – enega, ki se nanaša na zaprte oddelke, in drugega za odprte oddelke – za to, kar je v bistvu nadaljevanje položaja, ki je poleg vsega zahteval hiter odziv ustreznih organov. Sodišče ponovno poudarja, da mora obstoj pravnega sredstva vsekakor izkazovati zadostno pravno gotovost, kar bi se v nasprotnem primeru izrazilo s pomanjkanjem dostopnosti in učinkovitosti, ki se zahtevata v četrtem odstavku 5. člena (glej *Sakýk in drugi proti Turčiji*, 26. november 1997, 35. odstavek, *Poročila o sodbah in sklepih 1997-VII*). Ker se je pri tem že ugotovila pravna negotovost zahteve za prenehanje kršitve osebnostnih pravic v praksi (glej 85. odstavek zgoraj), Sodišče ugotavlja, da pritožnica ni imela na voljo pravnega sredstva, ki bi izpolnjevalo

zahteve iz četrtega odstavka 5. člena za izpodbijanje pridržanja na odprtem oddelku.

160. Končno, v zvezi z možnostjo pritožnice, da bi vložila civilno tožbo za povrnitev škode proti državi po odpustitvi iz obeh obravnavanih bolnišnic, Sodišče ponovno poudarja, da je bil namen pravnega sredstva, ki ga zahteva četrti odstavek 5. člena konvencije, omogočiti izpustitev pridržane osebe. Zato mora biti to sredstvo na voljo osebi med njenim pridržanjem, da bi ji omogočilo hitro sodno presojo zakonitosti pridržanja, in hkrati lahko pripelje, če je tako primerno, do njene izpustitve (glej *Suso Musa proti Malti*, št. 42337/12, 51. odstavek, 23. julij 2013, in tam navedene sklice). Ker se ne zdi, in tega ni trdila niti vlada, da bi pritožnica lahko uporabila civilno tožbo za povrnitev škode pri doseganju odpustitve iz bolnišnice, tega pravnega sredstva ni mogoče šteti kot učinkovitega za namene četrtega odstavka 5. člena konvencije.

(c) Sklep

161. Ob upoštevanju navedenega Sodišče ugotavlja, da pritožnično pridržanje v psihiatričnih bolnišnicah v Idriji in Ljubljani ni uživalo sodnega varstva v skladu s četrtnim odstavkom 5. člena konvencije. Ta določba je bila torej kršena.

V. ZATRJEVANA KRŠITEV PETEGA ODSTAVKA 5. ČLENA KONVENCIJE

162. Pritožnica je navedla, da ji je bila zato, ker ni mogla pridobiti sodne odločbe o zakonitosti svojega prejšnjega psihiatričnega pridržanja, odvzeta možnost pridobitve odškodnine zaradi protipravnega odvzema prostosti.

163. Sklicevala se je na peti odstavek 5. člena konvencije, ki se glasi:

"5. Kdor je bil žrtev odvzema prostosti v nasprotju z določbami tega člena, ima iztožljivo pravico od odškodnine."

A. Navedbe strank

164. Pritožnica je navedla, da civilna tožba za povrnitev škode po domačem pravu vsebuje štiri elemente odgovornosti, ki jih mora dokazati pritožnik, namreč nezakonito dejanje države, obstoj škode, vzročno povezavo in malomarnost ali krivdo. Ker domači organi niso odločali o utemeljenosti njenih pritožb v zvezi z dvema obdobjema njenega prisilnega pridržanja in so ji onemogočili pridobitev odločitve o njihovi zakonitosti, pritožnica ni mogla dokazati, da je bilo njeno pridržanje protizakonito, in posledično zahtevati odškodnine. Ob sklicevanju na zadevo *Rehbock proti Sloveniji* (št. 29462/95, ESČP 2000-XII), v kateri je Sodišče ugotovilo, da pravica pritožnika do odškodnine glede na kršitev četrtega odstavka 5. člena konvencije ni bila zagotovljena z zadostno stopnjo pravne gotovosti, saj ni bilo nobene navedbe o tem, da je bilo pritožnikovo pridržanje po domačem pravu nezakonito, je pritožnica trdila, da zagotovo ne bi mogla uveljaviti svoje pravice do odškodnine.

165. Vlada je ob sklicevanju na domačo sodno prakso v zvezi s civilnimi tožbami

za povrnitev škode (glej 67.–70. odstavek) trdila, da je pritožnica imela na voljo iztožljivo pravico do odškodnine.

B. Presoja Sodišča

166. Sodišče ponavlja, da je petemu odstavku 5. člena zadoščeno tam, kjer je mogoče zahtevati odškodnino zaradi odvzema prostosti, opravljenega v okoliščinah, ki so nasprotne določbam prvega, drugega, tretjega ali četrtega odstavka 5. člena (glej *Houtman in Meeus proti Belgiji*, št. 22945/07, 43. odstavek, 17. marec 2009). Pravica do odškodnine, ki jo določa peti odstavek 5. člena, torej predpostavlja ugotovitev kršitve enega od naštetih odstavkov s strani domačega organa ali ustanov, določenih po konvenciji. V zvezi s tem je učinkovito uveljavljanje pravice do odškodnine, za katero jamči peti odstavek 5. člena, treba zagotoviti ob zadostni stopnji pravne gotovosti (glej *N. C. proti Italiji* [VS], št. 24952/94, 49. odstavek, ESČP 2002-X).

167. V zvezi z obravnavano zadevo Sodišče pripominja, da se glede na upoštevanje ugotovljene kršitve prvega, drugega in četrtega odstavka 5. člena uporablja peti odstavek 5. člena konvencije. Sodišče mora torej ugotoviti, ali je pritožnica pred to sodbo na domači ravni že imela izvršljivo pravico do odškodnine zaradi povzročene škode ali pa bo tako pravico pridobila po sprejetju te sodbe (glej *Stanev*, 183. odstavek).

168. V zvezi z obdobjem pred sprejetjem te sodbe je iz domače sodne prakse glede odgovornosti za nezakonita dejanja države, ki izhaja iz psihiatričnih pridržanj, mogoče videti, da domača sodišča v sklopu svoje presoje preučijo vse štiri elemente odgovornosti, vključno z domnevno nezakolitostjo pridržanja (glej 67.–70. odstavek zgoraj). Medtem ko se v primerih, pri katerih je bila sodna odredba razveljavljena zaradi procesnih nepravilnosti (glej 67. in 70. odstavek zgoraj), od stranke ne zahteva predložitev dodatnih dokazov, morajo stranke v drugih zadevah dokazati, da so bila dejanja pristojnih organov protizakonita. Sodišče torej meni, da bi pritožnica lahko uspešno zahtevala odškodnino zaradi procesnih nepravilnosti, ki so bile narejene v zvezi z njenim pridržanjem v Psihiatrični bolnišnici Ljubljana in ki jih je ugotovilo Višje sodišče v Ljubljani (glej 31. in 41. odstavek zgoraj). Iz domače sodne prakse izhaja, da bi pritožnica lahko pridobila tudi odškodnino zaradi pridržanja v odprtem oddelku Psihiatrične bolnišnice Ljubljana (glej 70. odstavek zgoraj), za katero takrat ni veljala nobena pravna ureditev.

169. Vendar je bilo po mnenju vlade dolgo osemindvajsetdnevno obdobje odlašanja, v katerem ni bila sprejeta nobena odločitev o potrebnosti pridržanja pritožnice v Psihiatrični bolnišnici Idrija, skladno s takrat veljavnimi pravili domačega postopka (glej 115. in 116. odstavek zgoraj), čeprav je bilo v zvezi s tridesetdnevnim rokom za sprejetje sodnega naloga o pridržanju ugotovljeno, da je neskladen z ustavo (glej 63.–64. odstavek zgoraj). Vlada je poleg tega zagovarjala stališče, da je imela pritožnica na voljo učinkovita pravna sredstva za presajo zakonitosti omenjenih dveh obdobj prisilnega pridržanja (glej 151. odstavek zgoraj), čeprav je bil postopek končan po njeni premestitvi na odprti oddelek. Po ugotovitvah Sodišča je omenjena praksa domačih sodišč prikrajšala pritožnico za

sodno odločitev o potrebnosti njenega pridržanja v obeh obdobjih (glej 128. in 132. odstavek zgoraj) in tudi za možnost pritožbe (glej 157. in 159. ter 160. odstavek zgoraj). Ob upoštevanju dejstva, da bi morala pritožnica v nepravdnem postopku v skladu z domačim pravom dokazati nezakonitost teh nepravilnosti, Sodišče meni, da bi bilo treba predložiti nekaj dokazov v prid tega, da je pritožnica v resnici imela tako možnost. V zvezi s tem je znano, da dodelitev odškodnine v sodbah, ki jih je navedla vlada, nikakor ni imela podlage na pomanjkljivostih zakonodaje. Sodišče torej ugotavlja, da vlada ni dokazala, da je bila pritožničina pravica do odškodnine zagotovljena z zadostno stopnjo pravne gotovosti glede na celotni sklop kršitev prvega in četrtega odstavka 5. člena, ki jih je ugotovilo Sodišče.

170. Poleg tega v zvezi z možnostjo pritožnice, da bi zahtevala odškodnino po sprejetju te sodbe, iz ustrezne zakonodaje ni razvidno, da bi ji bilo v ta namen na voljo tako pravno sredstvo. In še, vlada ni predložila nobenih argumentov, ki bi dokazovali nasprotno.

171. Zato je bil kršen peti odstavek 5. člena konvencije glede pritožničinega zdravljenja v psihiatričnih bolnišnicah v Idriji in Ljubljani.

VI. ZATRJEVANA KRŠITEV 8. ČLENA KONVENCIJE

172. Pritožnica se je pritoževala, da je v obeh obdobjih pridržanja morala prenašati zdravljenje z močnimi antipsihotičnimi zdravili, v kar ni privolila in čemur ni mogla nasprotovati zaradi kršitev 3., 8., 9., 10. in 13. člena konvencije. Poleg tega se je pritoževala nad tem, da se je njen oče vpletal v zdravljenje brez njene privolitve.

173. Sodišče meni, da je ob upoštevanju okoliščin te zadeve treba preučiti njeno pritožbo v skladu z 8. členom konvencije (glej *X proti Finski*, št. 34806/04, 230. odstavek, ESČP 2012 (izvlečki)), katerega ustrezni deli se glasijo:

"1. Vsakdo ima pravico do spoštovanja svojega zasebnega ... življenja ...

2. Javna oblast se ne sme vmešavati v izvrševanje te pravice, razen če je to določeno z zakonom in nujno v demokratični družbi zaradi državne varnosti, javne varnosti ali ekonomske blaginje države, da se prepreči nered ali zločin, da se zavaruje zdravje ali morala ali da se zavarujejo pravice in svoboščine drugih ljudi."

A. Navedbe strank

174. Pritožnica je trdila, da je bila v obeh obdobjih pridržana proti svoji volji in da ni privolila v nobeno zdravljenje. Nasprotno, zdravljenje je poskušala prekiniti. V obeh primerih so ji takoj po prihodu dali močna antipsihotična zdravila, ki so oslabila njene duševne sposobnosti ter jo naredila vodljivo, ubogljivo in nesposobno, da bi se upirala zdravljenju, čeprav je imela hude telesne bolečine. Poleg tega se je v Psihiatrični bolnišnici Idrija najprej zdravila s klasičnimi antipsihotičnimi zdravili (*haldol*, *moditen*), ki jih ni dobro prenašala in ki niso bila

učinkovita; vendar so ji podobne običajne antipsihotike ponovno najprej dajali v Psihiatrični bolnišnici Ljubljana. Pritožnica se je tudi pritoževala, da je bilo prisilno vključevanje v različne terapevtske programe kršitev njene zasebnosti. Nazadnje je zatrdila, da je bila njena zasebnost kršena tudi zaradi vpletanja njenega očeta v zdravljenje, namreč tako, da je nadzoroval njene izhode ob koncu tedna.

175. Ob sklicevanju na sklep ustavnega sodišča št. U-I-60/03 je pritožnica poudarila, da je bila veljavna zakonodaja takrat neustavna zato, ker ni urejala obsega, pogojev in postopkov v zvezi s prisilnim zdravljenjem oseb z duševnimi boleznimi ali motnjami (glej 65. odstavek zgoraj). Po njenem mnenju je dejstvo, da je zakonodaja ni štivila pred arbitrarnim delovanjem psihiatričnih bolnišnic, samo po sebi kršitev 8. člena konvencije. Po besedah pritožnice se je vsaka zavrnitev predpisanih zdravil končala s prisilnim jemanjem zdravil. Poleg tega je trdila, da ni imela na voljo nobenega pravnega sredstva za učinkovito pritožbo zoper prisilno zdravljenje. Na koncu je poudarila, da se zdravljenju ni bila sposobna upreti niti med bivanjem v odprtih oddelkih bolnišnic.

176. Vlada je ugovarjala, da pritožnične pravice po 8. členu niso bile kršene, in trdila, da se pritožnica zdravljenju ni upirala ob nobeni priložnosti. Ob sklicevanju na njeno zdravstveno dokumentacijo je navedla, da je pritožnica ob sprejemu v Psihiatrično bolnišnico Idrija "prosila za pomoč"; poleg tega je v vpisu z dne 26. julija 2005 navedeno, da "se je strinjala s terapijo", in 8. avgusta 2005, da "je zdravila vzela brez ugovarjanja". Glede pritožničinega zdravljenja v Psihiatrični bolnišnici Ljubljana je vlada trdila, da v zdravstveni dokumentaciji ni navedbe, da bi pritožnica zdravljenje zavračala.

B. Presoja Sodišča

1. Ali se je poseglo v pravico do zasebnega življenja

177. Glede na trditev vlade, da je pritožnica privolila v zdravljenje v psihiatričnih bolnišnicah v Idriji in Ljubljani, Sodišče meni, da mora preučiti in ugotoviti, ali je bilo zdravljenje pritožnice v obeh bolnišnicah poseg v njeno zasebno življenje. V tem pogledu je treba ponoviti, da je medicinski poseg v nasprotju z željami posameznika poseg v njegovo zasebno življenje in zlasti v njegovo pravico do telesne integritete (glej *Glass proti Združenemu kraljestvu*, št. 61827/00, 70. odstavek, ESČP 2004-II).

178. Sodišče ugotavlja, da se pritožnica ni dejavno upirala jemanju zdravil v nobeni od obeh bolnišnic; vendar samo to ne more šteti za privolitev. Tudi njene začetne privolitve glede sprejema v Psihiatrično bolnišnico Idrija ni mogoče upoštevati kot dokaz, da se je strinjala z zdravljenjem, saj je to naslednji dan preklicala. Velja pripomniti, da se je pritožnica med bivanjem v drugi bolnišnici svoji zagovornici D. P. pritoževala nad zdravljenjem in ji povedala, da se temu boji upreti iz strahu pred prisilnimi ukrepi. Zato je zagovornica zahtevala, da bolnišnica obvesti pritožnico o zdravljenju ter ji omogoči izraziti svobodno voljo v zvezi z

metodami zdravljenja in zdravili, ki jih uporablja (glej 12.–13. odstavek zgoraj). V drugem obdobju pridržanja v Psihiatrični bolnišnici Ljubljana je pritožnica vložila zahtevo za začasno odredbo o prekinitvi zdravljenja, vendar jo je Okrajno sodišče v Ljubljani dvakrat zavrglo brez vsebinske preučitve njene utemeljenosti (glej 22., 25., 31. in 38. odstavek zgoraj). Ob upoštevanju pritožb, ki jih je predložila pritožnica, Sodišče meni, da je slednja v obeh obdobjih svojega pridržanja jasno izrazila nasprotovanje zdravljenju, ki ji je bilo določeno.

179. Ob upoštevanju navedenega Sodišče meni, da se je poseglo v pritožnično pravico do spoštovanja zasebnega življenja v smislu prvega odstavka 8. člena konvencije.

2. Ali je bil poseg "v skladu z zakonom"

180. Sodišče ponovno poudarja, da je vsak poseg v zasebno življenje posameznika kršitev 8. člena, razen če je "v skladu z zakonom", če sledi legitimnemu cilju ali ciljem po drugem odstavku 8. člena in je "potreben v demokratični družbi".

181. V skladu s sodno prakso Sodišča izraz "v skladu z zakonom" od izpodbijanega ukrepa zahteva, da ima podlago v domačem pravu in je združljiv z vladavino prava, ki je izrecno omenjena v preambuli h konvenciji ter je neločljivi del vsenine in namena 8. člena. Pravo mora biti torej ustrezno dostopno in predvidljivo, namreč oblikovano z zadostno natančnostjo, ki posamezniku omogoča – če je potrebno s primernim navodilom – uravnati njegovo ravnanje (*S. in Marper proti Združenemu kraljestvu* [VS], št. 30562/04 in 30566/04, 95. odstavek, 4. december 2008).

182. Poleg tega zahteva, da mora biti sporni zakon "združljiv z vladavino prava", v zvezi s prisilnim jemanjem zdravil pomeni primerno pravno varstvo proti arbitrarnosti (glej *X proti Finski*, navedeno zgoraj, 220. odstavek).

183. Sodišče ugotavlja, da je domača zakonodaja, ki je veljala takrat, vsebovala zelo redka pravila, ki bi posebej urejala medicinsko obravnavanje ljudi s težavami v duševnem zdravju. Zakonodajalce je na to pomanjkanje predpisov opozorilo ustavno sodišče že 2003 (glej 65. odstavek zgoraj) in od njih zahtevalo, da se odzovejo s sprejetjem primernega pravnega okvira za zdravljenje do konca junija 2004 (glej 66. odstavek zgoraj). Kakor koli že, Sodišču se ne zdi potrebno preučevati vprašanja, ali bi se zakonodaja, ki je bila razglašena za neustavno, še vedno lahko upoštevala kot veljavna pravna podlaga za zdravljenje pritožnice v letih 2005 in 2006, saj ugotavlja, da sporna domača zakonodaja vsekakor ni izpolnjevala zahtev iz 8. člena konvencije.

184. V tem pogledu se bo Sodišče osredotočilo na vprašanje, ali je bilo pritožnici omogočeno ustrezno pravno varstvo proti arbitrarnemu poseganju v njeno telesno in moralno celovitost. Prvič, v zvezi z njenim prisilnim pridržanjem v zaprtih oddelkih psihiatričnih bolnišnic, za katero je bilo potrebno sprejetje sodnega sklepa o pridržanju, Sodišče ugotavlja, da tak sklep sploh ni bil sprejet (glej 127. odstavek zgoraj) ali pa ni bil nadomeščen z veljavnim sklepom, potem ko je bil prvotni razveljavljen (glej 231. odstavek zgoraj). Zato je bila pritožnica v obeh obdobjih svojega pridržanja v zaprtih oddelkih deležna zdravljenja brez odločitve

pristojnega organa (glej *Storck*, navedeno zgoraj, 152. odstavek). Drugič, v zvezi z njenim pridržanjem v odprtem oddelku Psihiatrične bolnišnice Ljubljana ni bilo pravnega okvira, ki bi urejal s tem povezano pridržanje ali zdravljenje (glej 135. odstavek zgoraj).

185. Poleg tega pritožnica ni imela na voljo nobene učinkovite procesne možnosti, sodne ali drugačne, da bi vplivala na potek svojega zdravljenja ali da bi to zdravljenje preučil neodvisni organ (glej *X proti Finski*, navedeno zgoraj, 220. odstavek). Zdi se, da njene pritožbe proti Psihiatrični bolnišnici Idrija, zato da se zdravljenje preneha, njeni svetovalni psihiatri niso niti obravnavali. Poleg tega je okrajno sodišče njen predlog za začasno odredbo glede prenehanja zdravljenja v Psihiatrični bolnišnici Ljubljana dvakrat zavrglo, češ da za to ni bilo pravne podlage (glej 25. in 38. odstavek zgoraj), navkljub stališču Višjega sodišča v Ljubljani, da vprašanje medicinskega obravnavanja ni izvzeto iz začasne sodne prepovedi. Po premestitvi v odprti oddelek pritožnica ni imela učinkovitega pravnega sredstva, da bi izpodbijala pridržanje (glej 159.–160. odstavek zgoraj). Tudi argumentov, ali obstaja kakšno ločeno pravno sredstvo, ki bi ga lahko uporabila za izpodbijanje svojega zdravljenja, ni bilo.

186. Iz navedenega izhaja, da v nasprotju z zahtevami 8. člena medicinsko obravnavanje pritožnice ni uživalo pravnega varstva pred arbitrarnostjo.

187. Zato Sodišče meni, da pritožnično zdravljenje ni bilo "v skladu z zakonom", kot to zahteva drugi odstavek 8. člena konvencije. Torej je bil 8. člen konvencije kršen.

188. Ob upoštevanju zgornje ugotovitve Sodišče ne šteje za potrebno, da bi preučilo pritožbo pritožnice zoper neupravičeno poseganje v njeno zasebno življenje zaradi vpletanja njenega očeta v njeno zdravljenje.

VII. DRUGE ZATRJEVANE KRŠITVE KONVENCIJE

189. Nazadnje se je pritožnica ob sklicevanju na prvi odstavek 6. člena pritožila, da je pristojno sodišče med njenim pridržanjem v Psihiatrični bolnišnici Ljubljana namerno zavlačevalo sprejetje odločitve o potrebnosti njenega pridržanja. Poleg tega se je pritožila zaradi kršitve 14. člena konvencije in trdila, da so ji bile onemogočene pravice po 3., 5., 8., 9. in 10. členu konvencije na podlagi njene duševne bolezni. Na koncu je trdila, da je bilo neukrepanje države, da bi zavarovala te njene pravice, tudi kršitev 1. člena konvencije.

190. Glede na vse razpoložljivo gradivo Sodišče ugotavlja, da omenjene pritožbe ne kažejo na kršitev pravic in svoboščin, določenih v konvenciji ali njenih protokolih. V skladu s točko a tretjega odstavka in četrtim odstavkom 35. člena konvencije je ta del pritožbe treba zavrniti kot očitno neutemeljen in ga razglasiti za nesprejemljivega.

VIII. UPORABA 41. ČLENA KONVENCIJE

191. 41. člen konvencije določa:

"Če Sodišče ugotovi, da je prišlo do kršitve konvencije ali njenih protokolov, in če notranje pravo visoke pogodbenice dovoljuje le delno zadoščenje, Sodišče oškodovani stranki, če je potrebno, nakloni pravično zadoščenje."

A. Škoda

192. Pritožnica je zahtevala 200.000 EUR za nepremoženjsko škodo, ki je nastala zaradi nezakonitega odvzema prostosti v psihiatričnih bolnišnicah v Idriji in Ljubljani, pomanjkanja učinkovitih pravnih sredstev v tem oziru in zdravljenja, ki ga je bila deležna med pridržanjem. Trdila je, da zaradi izgube osebne svobode in prisilnega jemanja zdravil še vedno trpi telesne in čustvene bolečine; še vedno ima nekatere telesne simptome, ki so se razvili med njenim zdravljenjem, hudo jo je prizadela ožigosanost z duševno boleznijo, zaradi katere se je poleg vsega bala tudi družbe, saj sta njen videz in status duševne bolnice zadostovala za ponovno hospitalizacijo. Poleg tega se je počutila globoko ponižano in nemočno, ker ni mogla pridobiti presoje o svojem pridržanju in tudi ni imela upanja, da bi lahko uspešno zahtevala ustrezno odškodnino.

193. Vlada je trdila, da je bil zahtev pritožnice pretiran z vidika podobnih primerov drugih držav članic Sveta Evrope, pa tudi v zvezi s finančnim bremenom, naloženim toženi pogodbenici z odškodnino, ki se zahteva v tej zadevi, in njenimi posledicami za podobne zadeve.

194. Sodišče poudarja, da je v tej zadevi ugotovilo več kršitev 5. člena in kršitev 8. člena konvencije. Ob sklicevanju na svoje zgornje ugotovitve pripominja, da je bila pritožnica dvakrat prisilno pridržana brez sklepa pristojnega organa in da ni imela na voljo učinkovitih pravnih sredstev, da bi pridobila odločitev o zakonitosti svojega pridržanja. Poleg tega je bila med prisilnim pridržanjem deležna zdravljenja proti svoji volji in brez ustrezne odločitve pristojnega organa. V tem pogledu ni imela na voljo nobene učinkovite procesne možnosti, da bi o njenem zdravljenju presojal neodvisni organ. Sodišče meni, da je pomanjkanje možnosti, ki bi ji zagotovila odpustitev iz bolnišnice in prenehanje prisilnega zdravljenja, pri pritožnici povzročilo visoko stopnjo trpljenja in globok občutek nemoči. Zato Sodišče pritožnici po načelu pravičnosti prisoja 10.000 EUR za nepremoženjsko škodo.

B. Stroški in izdatki

195. Pritožnica je zahtevala tudi 5.000 EUR za stroške, ki so nastali v postopkih pred domačimi sodišči in Sodiščem.

196. Vlada je izpodbijala ta zahtev in trdila, da so pritožnico v postopkih pred domačimi sodišči zastopali zagovorniki po uradni dolžnosti, za katere je stroške plačala država. Druga zagovornica D. P., ki je pritožnico zastopala na začetnih stopnjah postopka pred Sodiščem, ni bila članica Odvetniške zbornice in zato ni bila upravičena do uveljavitve stroškov. Po mnenju vlade je enako veljalo za pritožničinega novega pooblaščenca pred Sodiščem. Poleg tega je vlada poudarila,

da pritožnica ni prikazala dejanskega nastanka stroškov zastopanja in ni dokazala, da je upravičena do povračila DDV.

197. V skladu s sodno prakso Sodišča je pritožnik upravičen do povrnitve stroškov, če dokaže, da so ti dejansko nastali in bili neizogibni ter da je njihov znesek razumen. V tej zadevi je pritožnica predložila zahtevek za plačilo pavšalnega zneska stroškov, ki jih je imela pred domačimi organi in Sodiščem. Ker pri tem ni predložila listinskih dokazov, Sodišče zavrača njen zahtevek glede stroškov, ki so nastali v domačih postopkih. Vendar Sodišče potrjuje, da je pritožnica verjetno imela nekatere stroške v zvezi s postopkom pred Sodiščem (glej *Migoń proti Poljski*, št. 24244/94, 95. odstavek, 25. junij 2002). Sodišče torej meni, da je na tej podlagi upravičeno pritožnici po načelu pravičnosti priznati znesek 2.500 EUR.

C. Zamudne obresti

198. Po mnenju Sodišča je primerno, da zamudne obresti temeljijo na mejni posojilni obrestni meri Evropske centralne banke, ki se ji dodajo tri odstotne točke.

IZ TEH RAZLOGOV SODIŠČE SOGLASNO

1. *razglaša*, da so pritožnične pritožbe po 5. in 8. členu v zvezi z zakonitostjo njenega prisilnega pridržanja v psihiatričnih bolnišnicah v Idriji in Ljubljani, pomanjkanjem informacij o razlogih za njeno pridržanje, pomanjkanjem sodnega varstva glede obeh obdobj njene pridržanja, pomanjkanjem možnosti pridobitve odškodnine za zatrjevane kršitve njenih pravic po 5. členu konvencije, prisilnim medicinskim obravnavanjem in pomanjkanjem pravnega sredstva v tem oziru sprejemljive, preostali del pritožbe pa nesprejemljiv;

2. *razsoja*, da je bil kršen prvi odstavek 5. člena konvencije v zvezi s prisilnim pridržanjem pritožnice v zaprtih oddelkih psihiatričnih bolnišnic v Idriji in Ljubljani ter v odprtem oddelku Psihiatrične bolnišnice Ljubljana;

3. *razsoja*, da ni bil kršen prvi odstavek 5. člena konvencije v zvezi s prisilnim pridržanjem pritožnice v odprtem oddelku Psihiatrične bolnišnice Idrija;

4. *razsoja*, da je bil kršen drugi odstavek 5. člena konvencije v zvezi s prisilnim pridržanjem pritožnice v psihiatričnih bolnišnicah v Idriji in Ljubljani;

5. *razsoja*, da je bil kršen četrti odstavek 5. člena konvencije v zvezi s prisilnim pridržanjem pritožnice v psihiatričnih bolnišnicah v Idriji in Ljubljani;

6. *razsoja*, da je bil kršen peti odstavek 5. člena konvencije v zvezi s prisilnim pridržanjem pritožnice v psihiatričnih bolnišnicah v Idriji in Ljubljani;

7. *razsoja*, da je bil kršen 8. člen konvencije v zvezi s pritožničnim zdravljenjem v psihiatričnih bolnišnicah v Idriji in Ljubljani;

8. *razsoja,*

(a) da mora tožena država pritožnici v treh mesecih od dne, ko postane sodba v skladu z drugim odstavkom 44. člena konvencije dokončna, plačati ta zneska po tečaju, veljavnem na dan plačila:

(i) 10.000 EUR (deset tisoč evrov) za nepremoženjsko škodo in morebitni davek;

ii) 2.500 EUR (dva tisoč petsto evrov) za stroške in izdatke ter morebitni davek, obračunan pritožnici;

b) da se za navedena zneska od dneva poteka treh mesecev do plačila obračunajo linearne obresti po stopnji, ki je enaka stopnji mejne posojilne obrestne mere Evropske centralne banke, za vse zamujeno obdobje z dodanimi tremi odstotnimi točkami;

9. *zavrača* preostali del pritožničinega zahtevka za pravično zadoščenje.

Sestavljeno v angleškem jeziku in 12. junija 2014 poslano v skladu z drugim in tretjim odstavkom 77. člena Poslovnika Sodišča.

Claudia Westerdiek
sodna tajnica oddelka

Mark Villiger
predsednik